

To je dobro sredstvo, kajti zametavati dobre, žlahne cepiče, je škoda, z vsahnelimi cepiti pa je zguba.  
„Gosp. List“.

### Gospodarske novice.

\* *Razstava grozdja.* V Klosterneuburgu bo letošnja jesen razstava grozdja. Namen te razstave je, da se vendar enkrat ustanovi imenik posamesnih trt in bode konec zmešnjav v imenih.

\* *Kmetijski poduk v ljudski šoli.* Minister poduka je stavil v letošnji proračun 5000 gld., s katerimi hoče plačevati izredne doklade oim učiteljem ljudskih šol, ki podučujejo mladino tudi v kmetijstvu. Prav tako!

### Ponudba sadjerejcem.

Prišel je zopet čas, presajati drevesa in pripravljati cepiče za sadno drevje. Zdaj narezani in v zemljo posajeni cepiči frišni ostanejo noter do kresa. Če se pa pozneje spomladi narežejo, kedar je sok že za kožo, pa le ene dni strpijo in se hitro spridijo. Zato je potrebno zdaj oskrbeti si cepičev, da so takrat pripravljeni, kedar pride čas cepljenja. Najprej je treba cepiti češnje, potem pridejo češplje na vrsto, za češpljami breskve, potem pa hruške in jabelka.

Hruševe divjake, kateri so eno leto stari, in imajo dolgot od 9 do 12 palcev (colov), dam prav po nizki ceni — to je, po krajcarji. Obrodili so mi pa tako obilo, da jih imam čez dvakrat sto tavžent; zato bi jih rad prodal kacij 50.000. Če pa kdo želi krajših kakor 9 palcev visocib, jih pa tudi dam 100 za 50 krajc.

Kdor si hoče novo drevesnico narediti, ne more za nižo ceno priti k hruševemu zarodu, katerega na Kranjskem posebno manjka, kajti ljudje le bolj jabelka sejejo zato, ker jim hruške nočejo zeleneti. Meni so pa letošnje leto tako ozelenele, da jih je več kakor sem jih sam želel. Če si jih posestnik za 1 gold. kupi in na majhen prostor posadi, v majhnem času jih bo imel, da jih ne bo mogel na svojem prostoru posaditi. — Tudi jabelčnih divjakov se pri meni dobí, tako velikih, da so precej za cepljenje pripravi. Dam jih po 2 krajc. Koj v hiši se dadó cepiti in potem posaditi.

Dalje se pri meni dobodo hruške od 1 do 1½ seznja visoke po 40 krajc. mnogovrstnih žlahnih sort, — jabelčna drevesa ravno tako velika po 30 krajc., — breskve posebno močne po 40 krajc., — cepljene češplje več imenitnih sort po 40 krajc., — orehi po 33 krajc., — jehova drevesa za vrte po 33 krajc., — korenine šporgeljnov po 3 krajc.

Andrej Net,  
posestnik na Kokrici nad Kranjem.

### Zdravniška novica.

\* *Kinin zoper kozé.* Na otocih indijskega Arhipelaga so kozé med ljudmi vsacega naroda grozno hude — piše slavnoznani Laški naravoslovec in potovalec **Odoardo Beccari** iz Aru-otoka (v južnem kraju Nove-Guinee) — in ondi bivajoči Holandci jih ozdravljajo s kininom in — ozdravijo. Močna doza (60 do 100 Angleških granov) krotí hudobo kóz in naredí, da obilno gnojenje brez nevarnih nasledkov preteče. V Holandski bolnišnici v Amboini sta izmed 300 kozavib, ki so jih s kinino zdravili, le 2 umrla. Beccari tudi je zbolel za kozami; kinin je jemal in bolezen lahko prestal. — Tako vsaj se bere; naj zdravniki naši skusijo.

### Ukaz o gospodarskih zadevah.

C. kr. ministerstvo je 29. oktobra 1873. leta oklicalo ukaz, ki prepoveduje vvaževanje trtnih bilf čez meje Avstrijske. Ta ukaz se glasi tako-le:

1. Zarad silne nevarnosti, da se ne razširi po trtni uši filokseri\*) huda trtna bolezen, prepoveduje se vvaževanje bilf čez meje omenjenih dežel in kraljestev.

2. Kolči (brez korenin) smejo se vvaževati, če niso izdelani in zaviti s trtnim listjem.

### Spomini na deželni zbor Kranjski.

#### Obravnava o zalogi slovenskih šolskih knjig.

Ko smo poročali o razpravah deželnega zbora, obljubili smo, da nekatere govore prinesemo cele po stenografičnih zapisnikih. Spolnovaje to svojo obljubo, začnemo z obravnavo o zalogi slovenskih šolskih knjig. Naj zdaj tu najpred omenimo na kratko, za kaj je šlo pri tem predlogu deželnega odbora.

Živa potreba, da se vendar enkrat naš materni jezik vpelje v srednjih šolah (gimnazijah in realkah), je napotilo deželni odbor do predloga za osnovo deželne zaloge za izdavanje slovenskih učnih knjig, ker se nam vedno očita, da nimamo knjig, zato pa se vlada izgovarja, da ni mogoče, slovenski jezik vpeljati v srednjih šolah. Glavni namen šolske založnice je pa ta, da se s pomočjo deželnega zaklada tiskajo in izdajajo slovenske šolske knjige. Deželni zaklad postane po takem založnik knjig; on jih prodaja in iz skupljenega denarja povrača temu zakladu stroške tiska. Ko pa so deželnemu zakladu iz prodanih knjig povrnjeni ti stroški, potem vsi še neprodani iztisi knjig postanejo popolna lastnina pisatelja.

Kar se toraj iz deželnega zaklada nakloni izdavanju šolskih knjig, to ni darovano ali zavrženo, ampak le brezobrestno posojilo je; založba je, ki se ima povrniti po prodanih knjigah. A tudi ta založba je omejena na znezek, ki se preseči ne smé.

Ta predlog deželnega odbora, ki ga je živo priporočal finančni odsek, je Dežman skušal spodbiti z ugovori, ki jih čitatelji naši zvedó iz obširnega in jako tehtnega govora dr. Costovega.

#### Govor dr. Coste.

Meni se zdi jako nedosledno, da ni moj gospod predgovornik predloga tako-le stavil: „čez denašnje predloge deželnega odbora, oziroma finančnega odseka naj se prestopi na dnevni red.“ Gotovo je, da bi deželni odbor, oziroma finančni odsek ne bil nasvetoval, naj se ustanovi tak zaklad za izdajo slovenskih šolskih knjig, ako bi ne mislil na druge knjige, kakor tiste, katere so potrebne za strokovne šole. Če je dež. zbor sklenil ustanoviti take šole za kmetijstvo, sadjerejo itd., mora dosledno skrbeti tudi za potrebne knjige; to je jasno, to je naravno. Zato pa ni treba posebnega sklepa deželnega zbora. Dobro je torej predgovornik omenil, da glavni namen tega zaklada za izdajanje slovenskih šolskih knjig niso strokovne šole, temveč, da so ravno srednje šole, naše gimnazije, realke in meščanske šole. Zarad tega pa tudi mislim, naj vsak zoper vso postavo glasuje, kdor ni za ta važni del te postave.

Kaj pa nas je napotilo, da smo ta predlog prinesli v deželni zbor? Napotile so nas zdanje razmere naših srednjih šol. Upanje, katero smo imeli pod ministerstvom Hohenwartovim, da se bode tudi naša šolska stvar na boljše obrnila, — upanje, da se bode res nekaj v narodnem smislu zgodilo, to upanje je popolnoma propalo. Ne samo, da se je vse nazaj vzelo, kar je

\*) „Novice“ so lani prinesle podobo te uši.

ministerstvo Hohenwartovo, in lahko rečem, tudi poprejšnji minister uka, ki je sedaj zopet minister, sam dovolil, kajti znano je, da je ravno g. Stremajer ukazal, naj bode spodnja gimnazija v Kranji popolnoma slovenska. Hohenwartovo ministerstvo je še mnogo drugega dodalo in izreklo, naj se vpelje na Kranjskih srednjih šolah utrakvizem. Vse to je zdaj odstranjeno. Na realki v Ljubljani se ne sme več slišati slovenska beseda in tudi na naši gimnaziji je ta stvar jako slabo prenamerjena. Ostali so namreč nekateri predmeti s slovenskim učnim jezikom, a to je popolnoma napačno vredjeno, tako, da se res kakor nalašč dela, da se dopelje cela stvar „ad absurdum“. Na primer se je imela do zdaj zgodovina in zemljepisje v slovenskem jeziku prednašati, a zdaj je izrečeno v ministerskem ukazu, naj bo slovenski jezik za aritmetiko učni jezik. Vsak mora reči, da je to narobe svet. Tedaj ne samo pri nas, kjer se vlada še ne upa popolnoma germanizirati, vidimo, kaj je upati od sedanje vlade o šolskih zadevah, — še bolj vidimo to, če gledamo v take dežele, kjer slovenska narodnost nima prav nobene izdatne podpore in kjer je tudi v deželni zbor glas slovenskih zastopnikov premajhen, da bi premagal. Poglejmo na Štajarsko. Na Štajarskem se je letos po vladinem predlogu sklenilo, da se ima na realkah učiti francoski, angleški jezik in Bog vedi, kaj še, samo domači slovenski jezik se ne sme učiti! Pa se tudi ne more učiti zaradi tega, ker so učenci z drugimi predmeti tako obloženi, da jim ne ostane časa izučiti se v maternem jeziku. To je tisto, kar nam žuga, da se bode tudi na Kranjskem vpeljalo, in tem namenom se moramo dejansko zoperstavljanje in dejansko tista sredstva dovoliti, katera so potrebna, da se slovenski jezik ohrani v srednjih šolah. Kako treba nam je to, kaže primerljive iz deželnega šolskega sveta. Prišla sta dva pisatelja slovenska, oba profesorja, jako izurjena ne samo v svojih strokah, ampak tudi v slovenskem jeziku, in predlagal je eden fizikalčno zemljepisje in drugi aritmetiko za prvi razred gimnazije. Ona sta bila že več ko pred pol letom prosila, naj deželni šolski svet predlaga te knjige ministerstvu za primerno podporo, kakor je ministerstvo poprej v drugih primerljiveh tudi tako podporo dajalo. Dotični poročevalec je to stvar odložil, kolikor mu je bilo mogoče, in po šestih mesecih pride s svojim predlogom ter predlaga: „fizikalčno zemljepisje dozda ni predmet nauka v gimnazijah; toraj ta knjiga ni za podporo in naj se pisatelju nazaj vrne“. Druga knjiga je aritmetika, izdelana po šolski knjigi, katero je ministerstvo potrdilo za 1. razred gimnazije in sicer po najnovejši izdaji aritmetike viteza dr. Fr. Močnika. Referent zoper prestavo ni mogel niti najmanjšega ugovarjati, vendar je predlagal, naj se tudi ta knjiga ne priporoča za podporo, akoravno je ministerstvo v zadnjem definitivnem ukazu izreklo: „Nur in dem Falle, als vollkommen geeignete Lehr- und Übungsbücher für den Unterricht aus der Mathematik in der I. und aus dem Latein in der III. Klasse mittelst der slovenischen Sprache hergestellt und approbiert werden sollten, kann die Frage in Erwägung gezogen werden, ob der Gebrauch der erwähnten Sprache auch auf diese beiden Lehrfächer in der bezeichneten Klasse ausgedehnt werden soll“. Ministerstvo je s tem reklo: „če pride primerna knjiga, se more po tem govoriti o tem, ali naj se aritmetika v 1. razredu slovensko razlaga ali ne. Vendar predlaga referent — c. kr. deželni šolski nadzornik!\*) — da se te knjigi ne nasvetujete za podporo samo zaradi tega ne, da ministerstvo ne more veleti, naj se slovenski jezik vpelje za aritmetiko. Se ve, da sta

oba predloga padla po večini glasov v deželni šolski svet in da se je ministerstvu nasvetovala podpora za obe knjigi. Al tak predlog se je vendar stavil v naši deželi, tak predlog, ki popolnoma nasprotuje najnovejši odločbi sedanjega ministerstva! Treba je toraj boriti se za to, da ostane tudi slovenski jezik učni jezik, in to nas je napotilo, ta predlog staviti, in če ta pade, naj pade cela predloga. Za strokovnjaške šole bomo že potrebna šolska sredstva brez te dovolili, važno je, da se na to ozre slavni deželni zbor.

Gospod Dežman je pa mnogo ugovarjal temu predlogu. Prvič je rekel, da dvomi, da se bode kedaj vpeljal slovenski jezik v naše srednje šole; on pravi, da vse to, kar smo poskuševali do zdaj, je pokazalo, da sploh ni mogoče slovenski jezik imeti v naših šolah. Temu nasproti rečem jaz, da slovenski jezik je že zdaj učni jezik za nekatere predmete na Kranjskih gimnazijah, toraj ni dvombe, da se bode vpeljal; on je že vpeljan, le obvarovati ga je treba, da se ne bode zopet postavil pred duri. Gospod Dežman se posebno sklicuje, da je ministerstvo že leta 1871 od realne gimnazije v Kranji dobilo o utrakvizmu razsvetljenje „in fehr beherzigenſwerther Weiſe“, in on pravi, da je ta, ki je tako govoril, vendar strokovnjak, kateremu moramo verjeti. Tako dolgo, dokler bodo možje strokovnjaki, kateri ne poznajo stvari, ki ne morejo govoriti v slovenskem jeziku ne besedice, tako dolgo, dokler bodo taki možje sporočali, tako dolgo, da se bode sklicavalo na take strokovnjake, smo res obsojeni! Da ni treba več govoriti v slovenskem jeziku, reklo se bode zmirom: „Die einzige Seligkeit liegt in der deutschen Sprache!“ (Dobro! veselost.) Če je ministerstvo pritrdilo temu, kar je ta strokovnjak, ki ni zmožen slovenskega jezika, povedal, še enkrat rečem, da se temu tudi ni čuditi. Imel bom prilžnost, se bolj na tanko pozneje še izraziti. Če je ministerstvo tistih misli, kakor jih je izrekel gosp. Dežman, potem ni dvomiti, da bode ministerstvo skrbno iskalo in nabralo vse in povsod, kar bi moglo biti zoper podučevanje v slovenskem jeziku na srednjih šolah.

Gosp. Dežman pravi, da so strokovnjaki obsojili utrakvizem. Na to rečem, da to ni istina. Nekaj strokovnjakov se je izreklo zoper, nekaj pa tudi za utrakvizem. Moram reči, da ne prevedim, zakaj bi ne bilo mogoče, v osmih letih gimnazijalnega ali realnega šolstva se popolnoma naučiti dvojnega jezika, tako popolnoma namreč, da učenec stopi iz gimnazije ali realke zmožen ne samo slovenskega, temuč tudi nemškega jezika. To pa je mogoče izpeljati le tistikrat, ako se učijo nekateri predmeti v nemškem, in drugi v slovenskem jeziku, kakor je nameravalo Hohenwartovo ministerstvo. Če pridejo dečki v prvo šolo gimnazije brez znanja nemškega jezika, se tam več predmetov slovenski uči in tako čem daljše se pomika v učenju, tem bolj se zlajšuje slovenski kot učni jezik, ter se tam več predmetov prednaša v nemškem jeziku. To je popolnoma mogoče; če pa pride en strokovnjak, ter reče, da to ne gré, mu odgovorim, da sem tudi jaz strokovnjak v takih rečeh. Ne samo profesorji so strokovnjaki! Zakaj bi ne bil človek, ki je toliko v šolo hodil kakor jaz, tudi strokovnjak v šolskih zadevah. Jaz sem že 1854. leta dobil ponudbo od ministerstva, da bi bil šel za profesorja na univerzo Krakovsko, in bi bil toraj že 20 let profesor, ako bi bil ponudbo sprejel. Tistikrat sem imel vse potrebne lastnosti za tako profesuro, zdaj pa bi prišel kak gimnazijalni profesor, ki se je še le zadnja leta izučil kot strokovnjak, in bi mi rekel: „Ti od tega nič ne veš!“ (Veselost.) To je tista napačnost, na katero se zmirom sklicuje, da se misli, le gimnazijalni profesor je strokovnjak in mi vsi drugi — nič ne vemo! (Dobro!) (Kon. prih.)

\*) Gosp. Vrečko je menda ime temu šolskemu nadzorniku. Vred.

verskih načel in domu prišedši popolnoma neubogljivi postanejo, — toži se, da vlada popolnoma nevarne, priproste molitvene družbe prepoveduje in razpušča, društva pa s popolnoma čudnimi nazori, kakor tudi socijalno-demokratska društva pa se jej čisto nenevarna zdé. Kmetiški stan toži, da ga bogatinstvo prav brez vse brambe sme odirati, da industrijstvo, ki mu odteguje delalne moči in pri kakem zastanku svoje družali, spustivši jih brez kruha, pošlje beračijoče in odirajoče v hišo, se enostransko pospešuje, — toži zaradi odtegnjenih mu pravic v državnem in deželnem zboru, tako da ni zastopan po meri svojih davkov. Kmetiški stan toži, da so se mu prošnje do cesarja raztrgane in razrezane nazaj dajale in da se je moral zavoljo njih še odgovarjati pred sodnijami.

Tako pa trpi celo telo, če je tudi le en ud bolan.

Res se ne more razumeti, kako da država, ki vendar še za svoje sovražnike ima velikodušnost in usmiljenje, more biti v stanu s svojimi lastnimi narodi biti v vednem boju. Vladi manjka vsakake dobrovoljnosti in vsakega ozira, to je! Na ta način se razume, da vlada pri ljudstvu nima nikakoršnega zaupanja, pač pa pri vseh pravih domoljubih zbuja najresnejše skrbi.

Vendar-le bom glasoval za predlog postave; al nihče naj v tem glasovanju ne vidi zaupnice sedanji vladni sistemi, ker za zaupnico po vsem, kar sem rekel, nimam pač nikakoršnega vzroka.“ —

Tako odkritosrčno je govoril kmet. Ustavoverski časnikarji so napadali ta govor s tem, da so rekli, da ga ni sam naredil, da se ga je iz glave naučil, kakor mu je bil napisan. To pa je le jalovo odbijanje tega, kar drugač pobiti niso mogli. Kar je Bärenfeind govoril, je gotovo glas milijonov družih kmetov. Naj bi vlada ne bila gluha pri tacih tožbah, dokler ni — prepozno!

## Spomini na deželni zbor Kranjski.

### Obravnava o zalogi slovenskih šolskih knjig.

#### Govor dr. Coste.

(Dalje.)

Gospod Dežman je tudi rekel, da se sliši iz Ogerskega in Hrvaškega mnogo tožeb in da se je na univerzi v Gradci vprašanje stavilo, ali ne bi dobro bilo, hrvaškim in ogerskim učencem zabraniti, da ne smejo stopiti na graško univerzo. Da se je to vprašanje stavilo, ne dvomim, ker sem tega prepričanja, da je marsikteri profesor v Gradci tako vnet za nemško idejo, da ga groza popade, ako sliši kaj slovanskega ali ogerskega. Konstatirati pa moram tukaj, da sedanje hrvaške gimnazije so jako dobro znane in gotovo prav nič slabše, nego naše, in da se morda marsikateri na hrvaški gimnaziji več nauči, kakor pri nas, ker učenec sliši prednašanje v svojem maternem jeziku, kateri bolj gré do srca in do uma, kakor tuj jezik.

Če je pa gosp. Dežman rekel, da bi morale biti vse srednje šole v Avstriji take, da se poduk le v nemškem jeziku daje, je to zahteva, katera ne samo členu 19. državne osnovne postave nasprotuje, temveč tudi sedanjim šolskim ukazom. Ali nimamo v Avstriji Poljskih, Rusinskih, Českich in Laških šol? Ali misli gosp. Dežman, da se bodo vse te šole danes odstranile zaradi tega, ker on to za potrebno spozná za vresničenje „Reichsidee-e“? A on to prav napačno imenuje „Oesterreichische Reichsidee“! Avstrijska državna ideja ni ta, da bi se narodi ponemčevali, temveč Avstrijska državna ideja je ta, da naj bode pravična vsem narodom, kakor to člen 19. naših državnih osnovnih

postav določuje. (Dobro!) Naj se vresniči geslo cesarja Franca I., kakor je napisano na Dunajskih dvornih vratih: „*Justitia regnorum fundamentum*“ (pravica je kraljestvom podslomba)! Če pa hočemo narode siloma v nemški narod prenarediti, potem pač ne bode več „*justitia*“ veljala. (Dobro!) Mi ne poznamo „državnega“ jezika. Presvitli cesar sam govori s tistim, ki k njemu pride, v njegovem jeziku, z Ogronom ogersko, s Hrvatom hrvaško, z drugim zopet česko ali poljsko. Sklicujem se tukaj tudi na državni zakonik, ki izhaja v vseh jezikih države; sklicujem se tudi na to, da, čeravno je v Dunajskem parlamentu poglavitni jezik nemški, vendar je še vsakemu poslancu na voljo dano tako govoriti, kakor mu jezik teče in srce bije. (Dobro!)

Druga ovira, katero je gosp. Dežman omenil, je, da nam manjka učiteljev. To je istina; al to se ne godi samo nam tako, temveč vsem narodom v Avstriji, in, če pregledujemo razpise služeb, bomo videli, koliko služeb je praznih ne samo za srednje, temveč ravno za ljudske šole. Tudi za tožbo tedaj, da imamo premalo učiteljev, nič družega ni, ko stara tožba, katero izrekujejo tudi druge dežele. Po sto in sto učiteljskih služeb je izpraznjenih na Českem, kjer ne morejo dobiti učiteljev, in ravno tako manjka učiteljev tudi v spodnji in zgornji Avstriji. To pa tudi ne more drugače biti, ker se je toliko novih šol ustanovilo.

Gosp. Dežman je tudi rekel, da 10.000 gld. bode premalo za tak šolski zaklad. Da! temu moram pritrčiti, in dobro bi bilo ustanoviti zaklad z več denarji; al mi se moramo ozirati na revščino naše dežele in zaradi tega ne moremo nasvetovati več nego 10.000 gld. Ni se nam bati tega, da bi v prihodnji sesiji moral sl. deželni zbor zopet novo svoto dovoliti, ker bomo skušali s tem zadostiti vsaj najpotrebnejšim zahtevam sedanjega časa. Da ne bomo velikega besednika slovensko-latinskega ali grško slovenskega v natis dali, to je istina. To ni mogoče in tega tudi ne bode nobeden zahteval od nas, ker nam je mnogo bolj potrebna kaka druga stvar. Nam je potreba učnih in šolskih knjig ne samo, da se naša mladež laže uči, da bolje razume, kar se uči, temveč zaradi tega, ker se v viših realkah in gimnazijah naši mladenči izrejujejo v vseh stvaréh potrebnih za praktično življenje. Ako se v šolah ne naučijo slovenskih tehničnih in strokovnjaških izrazov, kako jim bode mogoče, v svojem času na Slovenskem služiti za advokata, zdravnika, sodnika, uradnika itd.? Potem se zgodi, kakor dan danes, da brez popolnega znanja slovenskega jezika prevzamejo take službe, v katerih imajo občevati s slovenskim ljudstvom, pa ne morejo.

Res je pa, da se je težko nadjati, da bomo dosti pisateljev našli, in to tem manj, ker je finančni odsek predlog deželnega odbora nekoliko skrčil. Al o tem bodem pozneje govoril pri 5. točki, in tudi tam svoj predlog stavil.

Zdaj hočem le konstatirati to, da je gosp. Dežman sam rekel, da je treba učiteljem kako nagrado dati; kajti noben učitelj se ne bode samo zaradi časti na literarno polje podal, ampak le, če bode tudi materialnega dobička pričakovati smel. Gospod Dežman je to sam pripoznal, da bode težko slovenskih rokopisov dobiti, če pisateljem nobene nagrade ne bomo privolili.

Dolgo in obširno je govoril gosp. Dežman tudi o tem, koliko se šolskih knjig dandanes piše, kako pridejo vsako leto ali skoraj vsakega pol leta nove knjige na dan in kako so obtoženi stariši naših učencev ravno s to nadlogo; al strokovnjaki, ki se „*par excellence*“ strokovnjaki imenujejo, niso s tem nič zadovoljni. Jaz sem z mnogimi govoril in vsi so pripoznali veliko to in nepotrebno nadlogo; vsi so rekli, da je to velika ovira našim šolam. Če mora učenec vsak se-

mester 20 gold. samo za nove učne knjige dati in dostikrat tudi zaradi tega, da jih je njegov učitelj spisal, in, če jih drugo leto, ko dobí zopet novega učitelja, mora v kot vreči, je to gotovo velika nadloga in sitnost in sicer nepotrebna sitnost. Res je, da znanstva napredujejo; al tako nikakor ne napredujejo, da bi bilo treba vsakega pol leta šolske knjige prenavajati. Sklicujem se na besede mnogih strokovnjakov, ki so filologije profesorji na srednjih šolah, in ki so izrečno rekli, da tista šolska knjiga, katero smo še mi imeli kot latinsko in grško berilo, tako imenovana „Chrestomatija“, bi ravno tako dobra bila in morda še boljša, kakor da so učenci sedaj primorani, v vsakem razredu klasike nakupovati, tri ali štiri strani v enem pol letu brati in jih potem zopet v kot djati. — Tedaj tudi to ni istina, da je potrebno, da se vpeljejo vsaki čas nove knjige; marveč je najbolj škodljivo, da se vpeljujejo šolske knjige iz Nemčije, posebno če so knjige zgodovinskega in zemljepisnega zadržaja, in če se taki zemljevidi v šolah rabijo, na katerih je Avstrija kot en del velike Nemčije narisana. Tako na primer je Kranjski deželni šolski svet prisiljen bil, enkrat take zemljevide, ki so se vlezli v našo deželo, precej preklicati.

Kar Jesenkovo knjigo zadeva, o kateri je gosp. Dežman rekel, da jo je ministerstvo potrdilo, a da je pozneje aprobativ preklicalo, moram reči, da meni o tem nič znano ni. Mislim, da je kaka pomota o tem, ker je Jesenkov „občni zemljepis“ privoljen bil za šolski nauk v gimnazijah in realkah, pa da je prišel pozneje od ministerstva drug ukaz, kateri reče, da se zemljepisje nima v slovenskem, ampak v nemškem jeziku prednašati. Se vé da, če se to godí, potem je knjiga faktično preklicana.

Gosp. Dežman pravi, da ministerstvo dovoljenja ne bode dalo za vpeljavo knjig v šole na podlagi samih rokopisov. To je istina. Tega vlada nikdar ne privoli prej, nego je rokopis natisnjen; ali v nobenem predlogu ni rečeno, da bi se tako privoljenje zahtevalo, temveč v 6. točki je samo rečeno to, da se takim rokopisom prednost dá, za katere je ministerstvo uka kake remuneracije dovolilo, ali katere je deželni šolski svet posebno priporočal. Tako se zmirom godí pri rokopisih, kakor je na primer navedeno v poročilu deželnega odbora priloga 17.

Gosp. Dežman misli in pravi, da te knjige tudi ne bodo imele dosti kupcev, da bodo toraj segnjile v naši registraturi. Tudi to je mogoče, al to ne more biti ovira našim predlogom. Nam je treba, da tiste najpomembnejše ovire, na katere se ministerstvo zmirom sklicuje, odpravimo. Zatoraj se jaz sklicujem na besede ministerstva samega, katero je reklo: „Hierzu kommt endlich, daß der Mangel an Lehr- und Hilfsbüchern, so wie an anderen Lehrmitteln für den Mittelschulunterricht in der slovenischen Sprache weitaus nicht so rasch und vollständig behoben wurde, als seinerzeit in Aussicht gestellt worden war“, in dalje pravi ministerstvo: „Der Zeit und der geistigen Anstrengung des slovenischen Volkes ist es anheim gegeben, an der Hand der Anregung durch das deutsche Kulturleben jene Unmöglichkeit (da namreč ni slovenskih knjig) in kürzester Frist zu beseitigen.“ Tedaj ministerstvo samo je reklo: odstranite to, naredite slovenskih šolskih knjig, potem bode učni jezik slovenski! Mi smo toraj primorani pred svetom in pred svojim narodom, da ustanovimo tak zaklad, kateri bode najvažnejše ovire odstranil.

Meni se zdi, da sem enkrat bral, kako je minister Giskra v Ljubljani govoril z denašnjim gospodom poročevalcem (dr. Bleiweisom) in, ko mu je dr. Bleiweis tožil, da nimamo slovenskih šol, je Giskra odgovoril: „Pri-skrbite si jih sami!“ Dobro! tudi to je nekaj, čeravno

ni pravično, gledé na veliko podporo nemških šol iz državnega zaklada. Ker smo primorani sami kaj storiti, zato smo to pot nastopili.

Gosp. Dežman je rekel: „Saj so druga pota, po katerih je podpirati mogoče šole, in posebno je to kaka dotacija za fizikalčni kabinet ali šolsko bukvarnico.“ A kar to zadeva, je za take potrebe dežela že mnogo storila in bode še mnogo storila, kedar pride do tega, da se realka preseli v novo poslopje. — Gosp. Dežman je dalje rekel, da bi rajši dal 10.000 gld. za notranje naprave v novi realki. Saj ni deželni zbor še nič odbil, saj ni rekel, da ne bode vse potrebno za novo realko storil; al mi zahtevamo tudi nekaj za slovenske šolske knjige, in da je tudi to učni pripomoček, je gotovo. Kajti marsikateri učenec ne vidi v vseh letih svojih študij na gimnaziji ali na realki nič drugega kakor učne knjige in, če so tudi najboljše knjige v šolski knjižnici, ne pride, da bi jih bral. Tedaj so šolske knjige veliki učni pripomoček, in če se to v tem letu ustanovi, bode mnogo koristilo slovenskemu národu.

Gosp. Dežman pravi, da je to blaga misel, če hočemo tudi slovenski národ pripeljati na višo stopinjo omike, on sam dostavlja, da tega ne bomo dosegli in naj se rajši koj danes odpovemo svojim nadejam in naj se vtopimo v veliko Nemčijo. Gospôda moja, tega ne bomo storili, ampak borili se bomo do zadnjega za to, da se ohrani in da se tudi pripelje na višo stopinjo omike naš slovenski národ. Ako mu ni dano od Boga, da se bode ohranil, naj pade; al mi vsaj svoje roke ne damo, da bi slovenski národ uničili! (Živa pohvala.)

Kar gosp. Dežman dalje pravi, da vsak bolj izobražen, posebno tak Slovenec, ki končá svoje študije na realki ali gimnaziji, nemški jezik potrebuje, moram reči, da temu mi nismo nikdar ugovarjali, temveč ravno zaradi tega smo zahtevali in priporočali utrakvizem v naših srednjih šolah, da se naši učenci, ki so vezani na to, da stopijo na više šole, tudi v nemškem jeziku izurijo. Očitno tedaj protestujem zoper to, kar se nam zmirom podtika, da hočemo odstraniti nemški jezik. Mi obdržujemo nemški jezik tam, kjer je potreben; al mi rečemo to, da slovenski národ kot národ, ponemčevati, je zoper božjo in zoper državno postavo.

Gosp. Dežman je stavil predlog, da bi ta zaklad bil samo za strokovne šole, in je toraj tudi izpustil meščanske šole. Ali jaz mislim, da ravno za meščanske šole je ta zaloga jako dobra, da bode koristila, če pridemo enkrat do takih šol, sicer pa ne vem, kdaj da bomo pri nas dobili meščanske šole. Če pa pridejo, in bi mi ne imeli primernih slovenskih knjig — kajti vlada jih ne bode dala — potem ne bodo te meščanske šole nič drugega, kakor šole nemškutarstva. Meščanske šole ne podučujejo zato, da bi njeni učenci stopili v više šole, ali da bi postali uradniki i. t. d., one le izučujejo za splošno meščansko življenje, in če hočemo to doseči, ni dvomljivo, da se to zgoditi more le v slovenskem jeziku.

Dostikrat se je že pokazalo, da je tudi v tem zboru kakor v vsakem parlamentu več strank, če pride kako državno-pravno prašanje na posvetovanje. To je naravno, to ne more drugače biti, al tukaj ne gre za državno-pravno prašanje, tukaj ne gre za nič drugega, kakor da mi revni Slovenci skrbimo tudi za svoj národ. In kolikokrat smo slišali od une strani: „Če smo ravno ločeni v državnopravnih vprašanjih, smo vendar pripravljene v národnih zadevah pomagati slovenskemu národu.“ Gospôda moja, toraj mislim, da na tej podlagi bode stal ves zbor, in da ves zbor bode dovolil to, kar je neobhodno potrebno za slovenski národ. Za pravice

našega národa danes gre, in toraj se nadjam, da bode predlog finančnega odseka enoglasno sprejet. (Živa pohvala.) (Dalje prih.)

### Mnogovrstne novice.

\* *V Dalmaciji imajo hudo lakoto.* Na otoku Arbeškem živijo se prebivalci že dalje časa samo od želoda, v družih krajih od drevesnih skorij in brinjevih jagod, in celó tega jim je že pomanjkovati začelo. Po „*Tagespressi*“ sta nedavno 2 človeka, Jurij Tinrin in Josip Parbuković, v pravem pomenu te grozne besede lakote umrla. Povsod manjka živeža in ker so Primorci ubogi, si ga ne morejo dovaževati od zunaj. „Nadloga je strašanska — piše „*Vaterl.*“ — kajti Dalmatinci ne umejo si lakote tolažiti z „verskimi predlogami“.

\* *Hiš na Dunaji* je lani bilo 10.896. Med temi jih je davek plačevalo 7165, ostale so bile ali popolnoma ali le deloma davka proste. Hišni gospodarji so lansko leto od svojih gostačev najemščine (činža) dobili 44 milijonov goldinarjev in pol.

### Naši dopisi.

Iz Postojne 18. sveč.—n.—. (*Volitev novega župana.*) Danes so odborniki velike Postojnske občine si župana izvolili. Ker se je, žalibog, naš vrli in spoštovani narodnjak gosp. Andrej Lavrenčič županstvu odločno odpovedal, izvolili so si odborniki mesto njega za župana gosp. Miroslava Vičiča, posestnika v Postojni. Sicer je on pošten in izveden mož, si bo gotovo tudi prizadeval vsakemu pravico skazovati, al dozdeva se nam, da cika zeló na nemčursko stran. Obdan je pa tudi s svetovalci, kateri nimajo srca do milega domačega jezika, ampak so zavzeti za „nemško špraho“. Vsaj je ta dan že tudi volilni zapisnik se v nemškem jeziku naredil! — Da se volitev ni brez agitacije dognala, ume se samo na sebi. Pri tem so se spet v prvi vrsti odlikovali nekateri c. k. uradniki, ki vže po navadi pri volitvah zvonec nosijo. Z nekaterimi domačini, svojimi privrženci so se na vso moč napenjali narodno stranko spodriniti, kar so tudi dosegli; od njih strani se je več ugovorov pri volitvi odbornikov, opiraje se na različne §§., slišalo, kedar je šlo za to, da se kak glas narodnjakom odbije. Posebno so se pooblastila pretresavala na vse strani, in če katero ni imelo do pičice vseh postavnih pritisklin, protestovali so zoper dotični glas, in niso glasovanja pripustili, — ko se pa „*einer von ihre Leut*“ oglasi, rekoč, da ima pooblastilo od dotične osebe domá in ga hoče kasneje donesti, ne pride jim na misel zoper njegovo glasovanje ugovarjati, marveč spodbujali so ga, naj le glasuje! In glasoval je, pa dal med drugim svoj glas možu, ki je s tem 13 glasov vjel, in sedaj ni le odbornik, ampak svetovalec, pa bi morebiti še odbornik ne bil, ker sta gospoda D. in S., obá od narodne stranke priporočena, vsak po 12 glasov imela. Po postavi imela bi biti med temi tremi ožja volitev, al ker od narodne stranke se nihče ni za to potegoval in resno ugovarjal, se to ni zgodilo. Naj bi bil pa narodni kandidat na enaki način večino dosegel, verjemite mi, da doneli bi bili protesti od nasprotne stranke, a tudi zavreči ne bi se dali, kajti postava vелеva to. — Čuditi se pa tudi moramo omahljivosti nekaterih odbornikov. Čuli smo namreč, da se je prejšnjemu županu gosp. Lavrenčiču pred volitvijo novega župana poklonila zaupnica, ki jo je podpisalo nekih 12 odbornikov, če ne več, v zahvalo dosedanjega težavnega a marljivega in poštenega županovanja, pa dodala tudi prošnja, naj bi jim on tudi v prihodnje županoval. A kaj se zgodi? Na dan županove volitve od teh mož trije odpadejo

in svoje glasove drugemu dadó! Ali je to značajno, ali je to možato postopanje? Petelini so na strehi, ki jih zasučé drugač vsaka sapa. Ako pa hočete, da vam uradniki, ki so danes tukaj, jutri drugod, tudi v prav domačih zadevah zapovedujejo, no, potem je volitev le komedja in družega nič! Bomo videli, kako vas bodo ti gospodje, katerim se zdaj samo na ljubo nemčurstva na limanice vsedate, branili pri ustanovljenji novih davkov. Čakajte, takrat bomo vas poprašali.

Iz Notranjskega 18. sveč. — Prav spomladanske dneve smo imeli dosedaj, in že smo mislili, da letos ne bo snegá. A stari pregovor pravi, da „zima in gospoška nikoli ne prizanese“, in res je to, kajti vže dva dni zaporedoma sneží pri nas, in pobelil je sneg zemljo. Pa saj je to tudi prav, da se zemlja odpočije, in se njena rodovitnost pospeši, ker je krvavo potrebujemo.

Iz Vipave 21. sveč. — V „*Slov. Naroda*“ 41. šte. razliva tukajšni dopisnik po navadi svoj zopet „rumeni žolčnjak“ puhlo svojo inteligenco na tukajšnjo čitalnico. Iz tega je do slednjega razvidno, da „*Vipavski Sokol*“ ni več tiste dobe sin, v kateri je svoje perutje v domu domačem razpenjati jel, — krila ga bode — kakor v opominljivem pomišljaji žugaje prerokuje, tujih prijateljev — „*preprijazna peta*.“ Vošimo mu dober tek! Dopisnik „*Narodov*“ se strašansko trudi dokazati, da je, Sokolova veselica „*baš*“ bolj simpatična bila inteligenciji in tudi manj izobraženemu ljudstvu, kakor čitalnična „*mišjedlaška*“ predstava; se ve da „*mišjedlaška*“ manj kakor Sokolova „*podganodlaška*“. „*Narodovec*“ očita našim vrlim domorodcem in domorodkinjam slavohlepnost, med tem ko svoji „*psevdo-sokolski*“ veselici glorijo bobna. Vprašamo ga le: Kje je bila deževnega dne pri tolikanj obiskovani veselici „*Sokolova sokrovica*“? Mar se ni bila izpuhtila pod slavo ugodnega tujega perja? Mi nismo nestrpnosti do „*Sokola*“ kazali, podali smo vam radi roko narodne prijaznosti in vzajemnosti, al ošabni v svojem „*slavoletji*“ ste jo „*ničemnikom*“ vašega dopisovalca odstranili. Prav tako! „*Ničemniki*“ za-se, „*imevniki*“ inteligencije vaše pa za vse! Razlivajte rog inteligencije nad svojo „*inteligencijo*“, a blagovolite se spominjati, da čitalnica naša ni potrebovala vaših neznanih moči, kakor vi naših in tujih pod devizo „*Sokolova predstava*“. Ne, da bi se v daljni razgovor z vami spuščati hoteli, vam voščimo „*imevnikov vso imovino*“, da jo spravite pod krila prihodnjega „*lisastega Sokola*“.

Iz Železnikov 18 sveč. — Zopet imam „*Novicam*“ sporočiti žalostno dogodbo, katera se je 15. t. m. pri nas pripetila. V zgornjih Železnikih so v hiši št. 32 našli gostača J. Č., ženo in edinega blizo dveletnega otroka ob 9. uri dopoldne zadušene. Žena in otrok bila sta že mrtva in ni bilo za nju več pomoči; samo pri možu bilo je še skušati, ga smrti oteti, al vse moje prizadevanje je bilo zastonj; umrl je včeraj tudi on za možganinim mrtvudom. Kriva te nesreče bila je zopet lahkomišljenost. Ker so prejšni dan kruh pekli, se je neko gnjilo, okoli peči oklenjeno lesovje vnelo, strupeni sopár ogelnega okisanca se je po sobi raširil in gostače zadušil. Naznanite, drage „*Novice*“ žalostno to dogodbo v svarilo drugim, da zopet vidijo, kako sila nevaren je v zaprtih sobah ogljeni sopuh. Ivan Dominik.

Iz Ljubljane. — Deželni odbor, v katerega je bil namesti zdaj na Dunaji bivajočega gosp. Dežmana poklican g. Fr. Rudež, je razpravljal in konečno vredil načrt, po katerem se imajo podučevati predmeti na dveletni deželni sadje in vinorejski šoli na Slapu in katere knjige se imajo pri podučevanju posamesnih predmetov rabiti. — S sklepom deželnega zbora 9. januarja leta 1874. novosistemizirana služba učitelja za natoro-

bolj pa je rep od zgoraj tenak in čem dalje seže čez kolena, tem boljša je mlekarica.

\* *Petroleum za mlinarje.* — Iz Ogerske Sobotice piše neki mlinar „Obzoru“ tako-le: Očiščen petroleum ima po skušnjah to čudno moč, da, če se vriba v suh les, ki ima ležati v vodi ali čez katerega voda teče, ne pušča v-se vode, pa se na njem tudi led ne napravi. Na ta način dala bi se od leda zavarovati mlinska kolesa, žlebovi, čolni in vse, kar je v vodi. Poskusite mlinarji! petroleum ni tako drag.

„Pučki Prij.“

\* *Da seme vsejano hitreje kalí,* priporoča gosp. Nowotny v „Gartenfreundu“, namakati ga v vodi, okisani s solno kislino. V en bokal vode vlije 30 do 36 kapljic solne kisline; če je zrnje prav trdo, pa vlije tudi do 56 kapljic. V tej razstopljeni pušča zrnje 6, če je prav trdo, do 12 ur. Potem nemudoma poseje namočeno seme. Nekatera semena tako pozno kalé, da vže obupajo poljedelci in preorjejo setev, ter obdolžujejo prodajalca, da jim je gluho seme poslal. S takim namakanjem doseže g. Nowotny najlepše vspehe. Seme divje rože potrebuje navadno 2 leti, da kali, on pa z namakanjem v omenjeni razstopljeni doseže, da jeseni posejano seme vže v prihodnji spomladi kalí.

## Spomini na deželni zbor Kranjski.

### Obravnava o zalogi slovenskih šolskih knjig.

(Dalje.)

Za dr. Costo je govoril dr. Zarnik. Ker je že dr. Costa tehtno pretresel vse Dežmanove ugovore, omenimo le, kako je utrakvizem (združeni slovenski in nemški jezik) v srednjih šolah branil proti ugovoru Dežmanovemu. Rekel je, da gosp. Dežman pravi, da poskušnje, katere smo imeli na slovenskih gimnazijah, ali prav za prav z nekolikimi slovenskimi razredi z utrakvizmom, se niso dobro izkazale, nego da se je videlo, da s tem ne gré. Kolikor se jaz spominjam, sem bral v slovenskih časnikih na tanko razloženo, da so se na slovenskih gimnazijah, v slovenskih razredih, posebno v Kranji, leto za letom učenci množili, naraščali, med tem, ko je na Ljubljanski gimnaziji, ker je nemška, število učencev nazaj šlo od leta do leta. Jaz ne bom rekel, da je tega morebiti ravno slovenski jezik kriv, če je na Gorenškem število učencev naraščalo, al vendar, če učenci primerno naraščajo na slovenskih gimnazijah, na nemških pa se vsako leto število zmanjšuje, gotovo slovenski jezik kriv ne more biti po tem takem, ko so ga odpravili z navajanjem tega vzroka, da zavoljo njega ta gimnazija ne prosperira. Kar se pa tiče raporta ali „berichte“ ravnatelja Kranjske gimnazije, je gospod dr. Costa prav dobro omenil, da ta mož je nemški Pemec, ki našega jezika ne razume. (Dežman: ga zna! zna!) Ako ga pa zna, bom kaj družega omenil. Moram reči, da med uradniki in učitelji — kajti na zadnje je ta tudi uradnik, ker jih vlada plačuje, postavlja in odstavlja — je jako malo tako značajnih mož, da bi take „berichte“ ministerstvu dajali, kateri ne bi bili ministerstvu ugodni. Ako bi bil slovanski minister nauka, potem bi „berichti“ takih gimnazijalnih ravnateljev vse drugo lice imeli; ker pa je zdaj Stremayr minister, je tem gospodom le za to, da od stopinje do stopinje kviško stopajo, družega nič. To je stališče „berichtov“ proizšlih od gimnazijalnih ravnateljev. — Kar se tiče utrakvističnega poduka, moram se strinjati z dr. Costo, da tukaj ne more reči „Fachmann“, ali je dober ali ne; al en faktum vam bode navel, kateri gotovo za utrakvistični poduk

govori. Gospôda moja! ko se je Alzasija in Lorena popolnoma odtrgala od Francoske in postala Pruska „unmittelbares Reichsland“, se je tam nemški jezik uvel v srednje šole v tako imenovanih licejih. Jaz sem bral postavo leta 1871., ki je „deutsches Reichsgesetz“ s podpisom ministra Müllerja, ki je bil v Berlinu predhodnik Falkov, in s podpisom Bismarka. S to postavo se je uvel utrakvistični poduk v vse srednje šole in podučuje se tam polovica predmetov francoski in polovica nemški. To je „deutsches Reichsgesetz!“ To so napravili možje, kateri so gotovo „Fachmänner“ in nam dajo moralični izgled tem bolj, ker je Bismark, prvi državnik Nemčije, sam za utrakvizem. Ako imamo tak faktum pred seboj, potem se ne more obsojati utrakvizem, ampak potrebno je, da se ga poprimemo.

Za dr. Zarnikom poprime poslanec Dežman besedo in proti dr. Zarniku skuša zagovarjati „berichte“ šolskih ravnateljev.

Njemu odgovarja spet dr. Costa in pravi: „Temu nasproti, kar je gosp. Dežman zdaj rekel, moram konstatirati, da je poročilo ravnateljstva Kranjske gimnazije izšlo 1871. leta, in če ravnatelj zdaj nekaj slovenskega ume, kar mu ne bodem odrekal, je vendar gotovo to, da 1871. l. razen nekaj malo besed ni znal slovenskega jezika, kakor sem trdil. Tega mi gospod Dežman ne more ovreči. To pa tudi nobena nečast njemu ni, ker se ni sam imenoval za ravnatelja Kranjske gimnazije, temveč minister ga je imenoval. In da se prej ni gledalo na to, ali je kdo zmožen slovenskega jezika ali ne, to nam kaže vsakdanje življenje, imeli smo na Kranjski gimnaziji v tej dobi, v kateri je bil slovenski jezik izključivno učni jezik, učitelja, ki je bil letos potrjen za profesorja in ki niti tistokrat ni znal niti danes ne zna slovenske besedice. Tedaj ni to nič nečastitega; gotovo je on moral poročati, če je nalog dobil. On je tako poročal, kakor je vedel, in poročal je slabo, ker je le malo ali nič vedel od slovenskega jezika. — Drugo, kar je g. Dežman rekel, braneč „berichte“, je, da smo danes na taki stopinji, da ni treba gledati na ministerstvo, da vsak uradnik ali profesor poroča po svojem prepričanju. Temu nasproti hočem le omeniti, da ni davno, kar sta dva slovenska učitelja v Mariboru celó svoji službi izgubila. Prvi je bil prestavljen v nemško deželo, ker je bil najboljši slovenski učitelj; zahteval je celó disciplinarna preiskavo, ali ni se mu dovolila. Reklo se mu je: „ti si odstavljen, če ne greš“, in tako je moral iti drugam. Drugi je bil v bolj srečnem materialnem položaji in je rekel: „jaz izstopim.“ Še nekaj družega — imena nočem imenovati — vem, namreč, da je neki Slovenec se predlagal v vseh stopinjah za neko profesuro na Slovenskem, kateri se nikdar mešal ni v kako politično stvar, ampak bil je popolnoma miren Slovenec in je bil kot znan izvrsten učitelj nasvetovan enoglasno, al od ministerstva ni dobil službe zaradi tega, da se mesto ohrani kakemu nemškemu profesorju.

Za dr. Costo je govoril še poročevalec dr. Bleiweis. Obrnil se je tudi on posebno na brambo utrakvizma proti Dežmanu in med drugim rekel: Gosp. Dežman je v obširnem govoru zagovarjal tisto stališče, katerega sem jaz vaju od leta 1861, od kar imam čast, v tem zboru biti, a zmirom ga od te (desne) strani slišati. Utrakvizem po njegovem mnenji ne velja nič. Gospoda dr. Costa in dr. Zarnik sta mu že dokazala, da to ni res, in dr. Zarnik je segel celó v daljno deželo, v „velike omike“ deželo, in kazal, da je ondi utrakvizem vpeljan. Jaz pa mislim, zakaj bomo iz domovine tako daleč segali; ostanimo pri nas domá, in pogledimo le malo let nazaj. Ali ni bil utrakvizem ta čas, ko smo mi v gimnazijo in filozofijo hodili, zastopan

po jeziku nemškem in latinskem? Kdo ga je takrat grajal, kdo ga takrat preganjal? In jaz mislim, da smo vendar se precej dobro nemški in latinski naučili! Dandanes pa se nekaj družega godi. Ali gospodje vi na desni ne silite nemščine v ljudske slovenske šole? Al ni to utrakvizem? popolnoma utrakvizem? Tu je dober, tu sem ga hočete s silo dobiti, iz srednjih šol pa ga siloma preganjate! Tam nemški jezik v šolo silite, tukaj slovenski jezik preganjate iz nje! Utrakvizem za bistro slovenske glave ni nobena težava. Ako pogledamo okoli nas, ki v srednjih šolah kar nič slovenskega slišali nismo, vidimo vendar, da so nekateri se precej dobro naučili slovenskega jezika, in mi v tej zbornici imamo celó dva čislana pesnika med nami: gosp. Dežmana in gosp. dr. Razlaga, ki sta se slovenskega celó tako naučila, da sta zlagala sloveče pesmi! (Veselost.) Tedaj vse to, kar se utrakvizmu ugovarja, je po djanskih skušnjah čisto prazna reč; naj se raji kar naravnost reče: „Mi nočemo slovenščine v šoli!“ Gospod Dežman bi bil svoj obširen govor lahko okrajšal s tem, da bi bil rekel: „slovenščine za nobeno ceno nočemo v srednje šole.“ Na to je meril ves njegov govor; mi pa moramo zagovarjati ravnopravnost našega národnega jezika ravno zato, ker ne maramo v Avstriji za tisto nemško kulturo iz Bismarkove države, ki se nam silovito vriva od več strani; mi hočemo v Avstriji ostati in obstati, in zato moramo skrbeti, da nas ne bode niti Bismark požrl niti pogoltnila Italija. Toraj dajmo vsaj to malo na oltar domovine, da se nam ne bode očitalo, da smo v središču slovenskega naroda skopi s tisto pripomočjo, katera je za pospeh šolskega književstva potrebna, in da se nam ne bo zmirom sramotno oponašalo: „Saj nimate knjig, da bi vaš jezik mogel v šolo priti!“ —

Iz poročila v „Novicah“ je znano, da je z večino glasov obveljal predlog deželnega odbora o podpori izdavanja slovenskih šolskih knjig.

## Jugoslavenstvo slovensko.

\* „Velebit“, zabavnik Hrvatske mladine — se zove knjiga, ki jo meseca avgusta namerava izdati Hrvatska mladež društva „Velebit“ v Beču, bode obsegala 20 tiskanih pól in za predplatnike stala samo 1 gold. Pozneje bode cena jej poskočila. Obsegal bode „Velebit“ pesmi, novele, humoreske, življenjepise, zgodovinske értice itd. Predplačilo naj se pošlje do konca maja pod adresno društva Wien, V. Wehrgasse 1. Nadjati se je obilih naročnikov, ker to je prvi pot, da Hrvatska mladež s svojim delom stopi na javnost.

\* „Uspomena na senj“ je naslov narodni Trambanki, ki jo je zložil Ivan Šah, učitelj v Zagrebu, in posvetil učiteljski „zadrugi“ za podporo učiteljskih sirot. Cena jej je 25 soldov. Zarad blagega namena naj bi čitalnice, ki v programu svojem imajo tudi plese, naročile si lepo narodno trambanko.

## Naši dopisi.

Iz Dunaja 1. marca. — V Dunajskih časnikih samih berete razpore med liberalno stranko, ki se cepi na demokratično liberalno in vladno liberalno; iz tega razcepa pa izvira tudi nasprotstvo zoper ministerstvo od stranke demokratično liberalne, ki danes le še bolj v žerjavici tli, mahoma pa utegne švigniti v plamen, po katerem ministerstvo ostane pogorelec. Časniki, ki so glasilo tej stranki, udarjajo najbolj po finančnem ministru; al podoba je, da po enem bijejo, čuti naj pa udarec še več družih. Najbolj je liberalce te vrste raz-

kačilo to, da ministerstvo ni hotelo štempelja za časnike odpraviti; al zmaga s 15 glasovi, in ta še s pomočjo družih strančarjev, je prava Pyrhova zmaga, po kateri bi bilo v družih državah ministerstvo kar brž samo odstopilo, — pri nas v Avstriji pa še kaj tacega nismo doživeli. To pa se povsod kaže, da celo politično gospodarstvo je tako, da se situacija vsaki dan presukniti utegne. Naš dragi „Vaterland“ pa vendar včasih kakošno reče, ki je bolj s trte zvita, kakor na fakični stan oprta. Ker ga tudi ustavoverni časnikarji in poslanci njihove vere najbolj beró, včasih s svojimi „novicami“ več škoduje kakor koristi. — Klub državopravne stranke, kateremu je grof Hohenwart prvomestnik, bo menda danes svoja dozdej provizorna pravila konečno rešil v stanovitna, in ker je soba v zbornici poslancev, kjer je tudi ta klub se sbajal, imela „ušesa“, to je, da so nepoklicani poslušali obravnave, zato se je klub preselil v „Hotel Austria“. — V sredo pride v zbornici poslancev prva verska predloga v razpravo, če se ne — odloži še ta dan. Grof Hohenwart, kakor vam je znano, je voljen v odbor za verske predloge. Iz ene undanjih séj tega odbora so ustavoverski časniki raznesli neki njegov govor o konkordatu po vsem napačno. Jaz sem v stanu, njegovo deklaracijo o tej zadevi Vam popolnoma resnično priobčiti; glasila se je tako-le: „Če tudi bi se mogel — kar pa ne morem — vstopiti na stališče, da konkordat pravno ne obstoji več, vendar bi ne mogel državnemu zboru pravice prisoditi, da bi o njem sklepal.“ Ker so si udje „verskega“ pododbora besedo dali, da njegove razprave ostanejo tajne, željno čakamo v zboru slišati govor njegov, ki bode gotovo jako tehten, kakor je vse, kar on govori, ki nikoli ne govori samo zato, da je — govoril, kakor imajo mnogi poslanci navado. Če „Slov. Narod“ iz obravnave državnopravnega kluba kako novico prinese, ne verjemite jej, dokler ni potrjena od druge strani, kajti bolezen „Narodova“ je kronična, — „lažimarazmus“ se imenuje, ki se ne dá več ozdraviti tudi s tistim „Revalessiere Du Barry“ ne, ki ga lahkovernim svojim bralcem ponuja skor vsak dan.

V Gorici 1. marcija. — Politično „staroslovensko“ društvo „Gorica“ je imelo 26. svečana svoj občni zbor. Med tem, ko „Soča“ tako hira, da če sklče občni zbor, zvestih njenih prijateljev pride tako malo, da zbor komaj sklepati more, je v zbor „Gorice“ prišlo 21 duhovnov, 84 pa županov in družih veljavnih posestnikov iz vseh krajev naše dežele. No, to so vam „mežnarji“, kaj ne da? In tako odlični zbor sprejel je vse tri peticije do ministerstva enoglasno. — Tudi v Gorico je iz Ljubljanske „Narodove tiskarne“ prišla glasovita neverska brošura. Ko je nekdo očital društvu, da daje svojo pomoč takim škandalom, priskočil je — kakor „Glas“ pripoveduje — časnik „Soča“ Ljubljanski tiskarnici na pomoč, rekši: „narodna tiskarnica je obrtno podvzetje; kdor plača, tistemu se tiska, kar hoče.“ „Glas“ o takem zagovoru piše tako-le: „Kdor plača toraj, tistemu se tiska; kdor plača, za tistega se piše; kdor plača, za tistega se agituje; kdor plača, za tistega se laže, obrekuje. Plačilo tedaj je kolo, ki žene svobodomiselnih mlh. Res, liberalce ne more jasnejše narisati svojega materijalističnega stališča, ko s tem, da reče: „kdor plača, ta me ima.“

Od Kope 1. marca. Ž. (Sad liberalnih lučnjakov.) Bival je v jeseni nekatere dni nek merjevček, kakor jim na kmetih pravimo, v M. vasi, ter pil in jedel, kar je ondotna uboga kréma premogla. Veliko je vedel zvečer pri kozarcu blesti in blebetati o „neue Forschungen der Wissenschaft“, ktero edino M. šola predava. Vedel je do pičice, od kod vetrovi prihajajo in kam jim je pot, potrese je poslednjega vzroka iz-

1. na izložbi prve občne hrvatske učiteljske skupščine v Zagrebu 1871. l. s „priznanico“, in

2. na splošni svetovni razstavi Dunajski 1873. leta s „pohvalnim pismom“.

Vdeleževala se je Matica različnih slavjanskih slovesnosti, tako na primer je imenovala slavnoznega českega rodoljuba Jana Purkyně-ja o njegovi desetletnici za svojega častnega uda; 9. junija 1868. leta je častila jubilejno slavnost „musea kralovstvi Českeho“ s posebno adresno; svečana 1872. leta je Matica z drugimi ljubljanskimi narodnimi družbami vred poslala krasno napravljeno adresno ruskemu učenjaku Pogodinu v čestitanje njegovega petdesetletnega delovanja. — Pri Jungmanovi svečanosti 13. julija 1873. leta v Pragi je bila Matica zastopana po posebnem zastopiku.

Po smrti zgubila je Matica mnogo, mnogo svojih najodličnejših členov: Dr. Lovro Toman, ljubljence slovenskega naroda, izbuditelja in prvega predsednika Matice slovenske; velikodušnega mecena Matija Debeljaka; večletnega podpredsednika stolnega prošta Antona Kosa; neutrudljivega, za Matico neizmerno zaslužnega odbornika in tajnika Antona Lesarja; odbornika bar. Antona Cojs-a; potem odbornike in pisatelje: Petra Hicingerja, Antona Janežiča, D. Šavperla; izmed udov Matice slovenske pisatelje: Miroslava Vilharja, dr. Matija Preloga, Blaža Potočnika; izmed ustanovnikov: Jožefa Blaznika, Antona Čepona, dr. Rajmunda Melcerja, Rozalijo Egerjevo, Antona Wolfa, župnika pri sv. Petru pri Slatini, Janeza Gregelja, duhovnika v pokoji, notarja dr. Irkiča, Fr. Čizmana, ravnatelja nautične akademije v Trstu, Avgusta Moosa, i. t. d.

Matična knjižnica šteje nad 2000 knjig, in sicer večidel ruskih, slovenskih, českih, hrvatskih in srbskih, katere so darovali različni udje ali pa ktere je Matica prejela od družeb, s katerim stoji v djanski zvezi književne vzajemnosti. Posebna hvala gre v tem oziru prevzvišenemu gospodu Mihaelu Rajevskemu, biskupu pri ruskem poročništvu v Beču, ki je posredoval to zvezo z raznimi ruskimi literarnimi zavodi in družbami.

Knjige, primerno vezane, so na tanko popisane in v lepem redu, tako, da jih učenjak lahko rabi, ako se obrne do odbornika in knjižničarja Jana Vavru-a, ki z velikim trudom in z vse hvale vrednim požrtvovanjem popolnoma brezplačno oskrbuje Matično knjižnico. Hvala mu!

Ne manjšo hvalo zaslužita tudi gosp. dr. Jernej Zupanec in Ivan Vilhar, prvi kot bivši in drugi kot sedajni blagajnik Matični, ktera sta ravno tako nesebično oskrbovala denarne zadeve in trudapolno nabiranje doneskov od udov.

Ako pregledujemo desetletno zgodovino Matice slovenske, nahajamo v prvi vrsti tudi moža, ki stoji na čelu vsakemu narodnemu slovenskemu podvzetju, — slovenskega voditelja dr. Janeza Bleiweisa. Z dr. Tomanom in s podpisanim poročevalcem je sestavil on prvi načrt matičnih pravil; in osnovalni odbor ga je volil z dr. Leonom Vončino in s podpisanim poročevalcem vred v pravilni oddelek, kateri je imel nalog, voditi društvo v prvi najtežavniši dobi. Dr. Bleiweis je od prvega začetka eden izmed najmarljivejših odbornikov in je tudi prva tri leta vredoval matični letopis.

Koncem tega poročila moram še omeniti, da jako obžalujem, da ni bilo mogoče sklicati občni zbor tečajem 1873. leta in da udje dobé knjige za 1873. leto še le sedaj! A na eni strani me tolaži to, da vendar udje s tem ne trpé nobene djanske škode, z druge strani naj pa tudi izrečem, da sili in okolščinam v okom priti ni bilo mogoče. Smrt častitega tajnika prof. Lesarja — viharo politično gibanje 1873. leta (v katero sicer Ma-

tica ni bila vpletena — pa skoro vsi delajoči Slovenci!) — preobložitev tiskarnice z delom — to so razlogi zamude, kakoršne se morda ne bodo več ponavljale. —

In tako sklepam to poročilo v presrčno zahvalo vsem v njem imenovanim dobrotnikom in prijateljem Matice, pa tudi sploh vsem drugim pisateljem, poverjenikom i. t. d.

Naj Bog blagoslovi tudi v prihodnje ta zavod, in naj se ga krepko poprime narod slovenki, da bode storil v drugem svojem desetletji enak korak naprej, kakoršni je storil v prvem!

## Spomini na deželni zbor Kranjski.

(Dalje.)

### Obravnava o novem poslopju za realko.

Vprašanje zaradi novega realkega poslopja, ki ga je zidala hranilnica Ljubljanska, je po odgovoru hranilnice, ki so ga „Novice“ v predzadnjem listu iz seje dež. odbora prinesle, se vkrenilo na tako razpotje, da bode dalji tek te stvari zanimival glavno mesto in deželo našo sploh. Da občinstvo toraj prav in na tanko presoditi more to zamotano stvar, naj podamo najpred nekaj zgodovinskih črtic in potem važnejše govore zadnjega deželnega zborovanja, iz katerih bode na tanko razvidno, da je postopanje večine deželnega zastopa v tej zadevi popolnoma korektno in koristi dežele popolnoma primerno. Konečno bomo troje hranilničnih pisem vstrič postavili, da bode ves svet videl, kako so gospodje v hranilnici sukali ta dar, deželi in glavnemu mestu namenjen, da so jo presuknili na to, kakor dandanes stoji. Iz same strasti do narodne večine deželnega zbora pa je skušal tudi „Slov. Narod“ slepiti naše ljudstvo, češ, da gré le za odstop ubozih 130 sežnjev deželnega vrta! Kdor le dlake išče v tem jajci, je jurček po pomoti, in če to ne, je hudobnega srca skozi in skozi.

Dne 4. novembra leta 1870. je poteklo 50 let, odkar se je ustanovila hranilnica Ljubljanska; v svečanost te petdesetletnice je občni zbor hranilnični sklenil v seji 23. septembra leta 1869., da se iz rezervnega zaklada, ki je po pravilih odločen dobrodejnim krajnim in deželnim namenom, delo napravi, ki bode vsem vnukom vedni spominek domoljubju ustanovnikov tega zavoda, in bode večne čase koristilo vsi deželi in mestu glavnemu, in to delo naj bode stavba novega poslopja, v katero se spravi cela realka. — To je bistveni sklep hranilničnega občnega zbora, ki je bil z dopisom 30. septembra 1869. leta naznanjen deželnemu odboru brez pogojev, brez dostavkov: „zum fortwährenden Nutzen und Vortheil dem ganzen Lande und der Stadt!“

Stroškov je bilo odločenih za ta spominek 150.000 do 200.000 goldinarjev, in pritrditi mora vsakteri, da bi se s tem denarjem bila prav lahko zidala jako lepa in velikanska hiša, katera bi namenom realke gotovo popolnoma zadostovala; znano pa je, da se je potrošilo blizu pol milijona goldinarjev za poslopje, katero je s svojim lišpom podobno palači, ki pa je za razmere 7razredne realke vendar le popolnoma nepotrebno. Ta veliki potrošek v sedanjih bornih časih, ko denarja sploh, zlasti pa za večje dobrodejne naprave zelo pomanjkuje, je obžalovati tem bolj, ako se pomisli, da bi se s tem denarjem bila lahko zidala ne le realka, ampak n. pr. še tudi lahko šola za dečke in šola dekliška, kar je Ljubljansko mesto med drugim primoralo do velikankega posojila, in da bi povrh tega rezervnemu hranilničnemu zakladu ostajalo še mnogo denarja za velike in mnogovrstne stroške za hišno opravo, za učne kabinete, za vzdržanje poslopja itd. To vse bilo bi se dalo napra-

viti s tem, s čemur se je presegel prvotni sklep hranilničnega zbora. — Al denar je potekel; glejmo tedaj, kako se je prvotni sklep hranilničnega občnega zbora presukal, in kako je tekla obravnava v deželnem zboru 10. januarja t. m. —

Finančni odsek je predlagal, naj zbor sklene, da hoče vse storiti, kar je hranilnica zadnji čas zahtevala, namreč, da se na vrtu deželnem, ki nasproti stoji realkinemu poslopju, posekajo visoka drevesa in da se od vrta brezplačno odstopi ves prostor, ki ga hranilnica želi, ona naj pa le to stori, da deželi in mestu zagotovi, da poslopje za zmirom ostane realki in da tedaj sklep njen 23. sept. 1869 se vpiše v javne knjige, se vé da lastnina hiše zaradi tega zmirom ostane hranilnici. To zagotovilo pa zahteva varnost deželnega in mestnega denarja, katerega čakajo veliki stroški za hišno opravo, opravo kabinetov itd.

Razprava v zbornici se je potem začela.

Grof Thurn je bil prvi govornik. On je poln hvale krasnega poslopja; brezplačni odstop 130 □ sežnjev deželnega vrta je le pobot za brezplačno gostje realke v tem poslopju; posekana velika drevesa ne bodo na poti boljši svetlobi šolski. Da ostane to poslopje zmirom realki, kaže že to, da se na hiši bere napis „Oberrealschule“. Druzega zagotovila ni treba, kakor zaupanja v besedo hranilnice. On tedaj ni za predlog finančnega odseka, ki zahteva vpis zagotovila v javno knjigo.

Za njim poprime dr. Costa besedo in govori tako-le:

Jaz hočem le na kratko razjasniti naše stališče. Očividno je iz poročila finančnega odseka, da smo enoglasno bili za to, naj se odstopi ta del dvornega vrta, katerega je zahtevala hranilnica Ljubljanska, in sicer brezplačno, Ljubljanskemu mestu zaradi olepšanja mesta. Če bi bilo prišlo to vprašanje po mestnem zastopu v deželni zbor, potem bilo bi tudi opravičeno začudenje gospoda predgovornika, kako da mi na enkrat pri tej obravnavi, da odstopimo en del dvornega vrta mestu, umešamo Kranjsko hranilnico. Res se je čuditi, kaj to briga hranilnico in zakaj da skuša dobiti vrt za mesto. Če se ne odstopi, bi škodovano bilo le mesto, ne pa Ljubljanska hranilnica.

Al reč ne stoji tako.

Gosp. predgovorniku je gotovo znano, da odstop vrta tirja hranilnica, in začudenje toraj ne more biti na oni strani, temveč le na naši, da hranilnica nekaj tirja od deželnega zbora, oziroma od dežele, kar ni v nobeni zvezi s poslopjem realke. Gosp. predgovornik je konstatiral, da nima realka prav nič od tega, ali se odstopi ta del vrta ali ne, da pa smo mi enoglasno za to, naj se vendar odstopi in sicer brezplačno ta del vrta mestu. S tem smo mi konstatirali prvič, da tudi dejansko hočemo hvaležni biti hranilnici in podati se temu pogoju, ki ni v nobeni zvezi s tem, da je hranilnica mislila deželi v korist zidati poslopje za našo realko. Drugič, da je deželni zbor tudi pripravljen v vsakem primerljivi za olepšanje mesta po svoje storiti in sicer brez velikega tirjanja.

Gospod predgovornik je rekel, koj na poslopju se bere, da je to poslopje namenjeno realki; in jaz grem še dalje in rečem, ne samo na poslopju, ampak tudi v veži je na tabli pisano, da je ta hiša zidana za tehniške Kranjske šole. O tem tudi dvombe ni. Če se ozremo nazaj na zgodovino tega poslopja, beremo, da je občni hranilniški zbor 13. oktobra leta 1870. sklenil kupiti prostore za novo realko. To je sklep bil občnega zbora, tedaj ne samo, da je pisano na poslopju samemu, da ta nova hiša je namenjena realki, tudi občni zbor hranilnice je to izrekel. Sklenil je namreč zi-

dati to poslopje ravno v namen realke. O vsem tem ni dvombe. Zatoraj moram se začuditi, kako je vodstvo hranilnice, kakor je to razvidno iz sporočila deželnega odbora, to reč tako zasukalo, kakor da bi bilo vendar še vprašanje: ali se bode dalo to poslopje deželi in mestu za realke namene, in, če se bode dalo, pod katerimi pogoji? Gospod predgovornik se je sklicoval na dopis hranilnice Ljubljanske od meseca februarja 1870. l.; al mi moramo gledati na zadnji dopis od meseca avgusta 1873. leta in v tem je rečeno: „Če vi ne odpravite velikih dreves, če ne odstopite vrta, „wird die Sparkasse ihre weiteren Bedingungen je nach der Annahme oder Ablehnung dieser ihrer Bedingung (tedaj po pogojih, kateri so se stavili) einrichten“. S tem je rečeno, če mi ne odstopimo kosa vrta, potem je še le vprašanje, kakošne pogoje nam bode hranilnica stavila, in dvomljivo je, če nam bode sploh brezplačno dala potrebne prostore v novem poslopju za realke namene.

Če se na vse to pogleda, če se premisli, da ta pogoj ni v nobeni zvezi z realko, moram dvomiti, da bi se našel kak drug deželni zbor, ki bi tako dragovoljno se udal neupravičenim zahtevam hranilnice, kakor tu predlaga finančni odsek, marveč vsak bi moral reči: „ti mi ne moreš pogojev staviti, ki niso v nobeni zvezi s tem, kar si ti že enkrat sklenila!“

Al mi vendar nismo tako trdovratni, mi se podvržemo pogojem. Ne samo, da popolnoma brezplačno izgubimo 130 □ sežnjev, ampak mi naredimo tudi brez odškodovanja novo ogrado. To pa, kar mi zahtevamo, je toliko, kakor nič; mi nič druzega ne zahtevamo, kakor da se to, kar je pri občnem zboru hranilnice 13. oktobra 1870 sklenjeno bilo, ponovi, in da bo brati namen tega poslopja ne samo na vratah, na tabli, kar se lahko v enem dnevu prenaredi ali izbriše, ampak tudi v javnih knjigah; le to vedno ostane. Če je to v javne knjige vpisano, potem še le imamo za realko v resnici lastno poslopje; zdaj ga še nimamo, ker po tolmačenju nekaterih hranilnica vsak dan lahko odstopi od tega namena.

(Dalje prihodajč.)

## Zabavno berilo.

### Moj pès.

Smešnica, spisal J. Aléšovec.

Bil sem končal večo kmetijsko in obrtnijsko šolo v A., kamor sem bil po očetovi volji in deloma po svojem nagnenju šel se pripravljat za svoj prihodnji stan. Moj oče so bili namreč posestnik in njihovo posestvo bilo je eno najlepših v celi okolici mesta K. Kot priletnemu vdovcu jim je bilo že težko oskrbovati obširno posestvo, toraj jim je bila želja, meni, edinemu sinu, to skrb kmalu izročiti; zato so me vrnivšega se iz A. domá pri sebi obdržali, da bi se nekoliko časa še praktično uril v kmetijstvu in gospodarstvu, ker — kakor vsak skušen gospodar — niso verjeli prav mojim izvrstnim šolskim spričalom, marveč so hoteli videti pri meni dokaze, da to res umem, zaradi česar so me spričala hvalila.

V tem času mojega praktičnega poduka se mi je pripetilo to, kar mislim povedati bralcem, če mi verjamejo ali ne. Pa saj je vse, kar je tiskano, tudi resnično, toraj bo tudi to, posebno če pristavim, da nisem o lažnjivem Kljukcu nikdar nič slišal.

Peljem se nekega dne v malo, čez uro oddaljeno mesto nakupit nekaj potrebnih reči. Konjič, ki je očeta peljal že mnogokrat v mesto, me zapelje brez posebnega opominjevanja na dvorišče k „belemu volu“, kakor

## Slovansko slovstvo.

\* **Brus prispěvekem ke skladbě srovnávací,** napsal V. Prasek, profesor českého gymnasia olomuckého. V Praze. Knjigarnica Fr. A. Urbanek, 1874, stran 84.

Tako se imenuje knjižica, ki je nedavno na svitlo prišla.

Kaj ima v sebi ta knjižica, naznanja jej čelni list. Čehom se je že davno vdomačila beseda „brus“ za knjigo, v kateri se odkrivajo in popravljajo pogrški slovniški in proti geniju slovanskega jezika, kakoršne vrste na pr. je tudi za čistost slovanščine toliko gorečega g. Kurelca sestavek v XXIV. knjigi „Rada jugoslavenske akademije: „Mulj (naplav) govora nespretna i nepodobna, nanesen na obale našega jezika ili: o barbarismih.“

Naj omenimo to knjigo tudi v „Novicah“ nekaj zato, ker se je Slovencu iz nje marsičesa naučiti, še več pa zato, da bi spodbodli koga, kakega profesorja, naj bi svoje v šoli in sploh nabrane izkušnje slovenskemu slovstvu takisto obrnil v prid. V enem so Čehi, to se že vidi iz te knjižice, srečnejši od nas, vsaj v oblikoslovji so edini in ne potrebujejo „brusa“, dočim se mi ponašamo s precejšnjo razliko, ki pa vendar ob enem časnikom našim služi v obeležje ali oznamenilo stranke.\*)

Pisatelj pravi v predgovoru med drugim: „Da je v naši govorici polno pogrškov, ni treba dokazovati. Od kod tekó pogrški? Kaj tekó? Navaloma deró iz nemščine. Besedo po besedi celo z nemškim členom vred najdeš prevedeno, zlog za zlogom postavljen po istem redu kakor v nemščini. Z eno besedo: z neprestanim prestavljanjem iz nemškega je zadana slovenskemu mišljenju smrtna rana. Konkretnim besedam je vsiljen abstrakten pomen, najspejialniši pojem za- dušen s splošnim, tropus se podaje etymu kakor svinji sedlo i. t. d. Edina pomoč pa je v slovanski sintaksi in frazeologiji.“ — —

Ta spis je postal v šoli, kajti z nekolikoletnim popravljanjem germanizmov je narastlo dokaj gradiva za-nj in učenci sami so nabrali obilo rekov (fraz) in predgovorov. —

Primerjaje slovansko sintakso nemški g. Prasek očita českim pisateljem (brez imena, se vé da) pogrške take, kakoršni so tudi po naših slovnica in časnikih pretresani, in druge, na katere v slovenski knjigi kmali ne naletiš. Pred vsem opominja ogibati se meglene abstrakcije, povedati jedrovito, jasno in prosto, kar človek misli, in verbalnih samostavnikov na -anje, -enje le prav za silo rabiti. Na pr. namesto: „Razdeljenje leta na mesece ne ravna se po letnih časih“ svetuje tako: „razdeljujoč leto na mesece ne ravnamo se“. Na mesto: „Kjer obdelovanje zemlje stanovanstvu potrebne hrane dati ne more“ svetuje: „Kjer stanovalci od kmetijstva živeti ne morejo.“ Za: „V Franciji je bilo preganjanje čarovnic združeno s preganjanjem krivovernikov“ priporoča: „V Franciji so preganjali čarovnice in krivo-

\*) Ta raznost slovniških oblik tudi tujcem bje v oči ter nas grdí. Pisavca teh vrstic je nedavno učen Britanec ogovoril z besedami: „Also die slovenische Sprache ist noch im Flusse?“ Pa edinstvo je mogoča, ako se trdno oklenemo pravila, po katerem smo od nekaj slovenščino likali, namreč: Držimo, kar imamo sploh dobrega, a kjer se prepričamo, da je treba poprave, popravljajmo po drugih slovanskih jezikih, tako, da jim se bližamo s tem, ne pa da odhajamo od njih.

Vse dozdanje poprave z Gajevim pravopisom vred bile so zgolj po tem pravilu. Hotečim pa zoper to pravilo in brez ozira na zgodovinski razvoj rekonstruirati slovenščino ali obogatiti jo z vredbo kakih idijotizmov iz zabitnih koticov, ne kaže nikakor pristopiti. (Pogl. list 11 „Novic“ l. 1873.)

Pis.

vernike“ itd. — Že tudi v „Novicah“ (list 13, l. 1873) grajano zaporedno postavljanje dveh predlogov ostrá šiba. Ne reci: „posvetovali so se, kako bi ga o na hiši za- varovano svoto pripravili, ampak: kako bi ga pripravili o svoto, na hišo vpisano. Ne: „pokazal je veliko sočutje do na tesno v nezdravih izbah natlačenih učencev“, nego: „sočutje do učencev na tesno natlačenih i. t. d.“

Na drugem mestu uči znani razložek med: ves in cel; n. pr. „ves potan“ (ganz im Schweiße). „Koliko ljudi je na vsem svetu?“ (ne: na celem svetu). Za nemški „müssen“ priporoča po zgledih vzetih iz starih českých, poljskih in ruskih spomenikov večjo rabo infinitivov; na mesto: „moral je kravo na semenj gnati“ — „bilo mu je kravo gnati.“ Peti bilo pesen Igorovi.

Govorec o trpnem rodu (trpni obliki) kratkoma v misel jemlje, da je hraniti si prave povračne glagole, a obširneje ne razklada, kar so „Novice“ že večkrat (gl. list 12. od l. 1873) omenile, kako moramo, predstavljaje nemški „man“ paziti, da ne rabimo v to povračnih glagolov (v. reflex), ki imajo zaimsek „se“ že po svoji naravi pri sebi. Čehi torej najbrže taci pogrškov ne delajo, a po naših časnikih se človek lahko načita nezmisljnih stavkov, kakor so n. pr. ti: „Najbrže bode res, česar se je balo (was man befürchtete, kdo se je balo?), reci: „česar smo se bali“, — „česar se je ves svet bal“, „bila je seja, pri kateri se je posvetvalo (kdo se je?)“ reci: seja, pri kateri so se (možje) posvetovali; „mora se ozirjemati (gledati) na kratkost izraza, to je, da se ogiblje tega, kar je dotičnemu predmetu nasprotno, reci: „da se pisatelj ogiblje tega“ itd. Kdor latinski zná, naj rači pomisliti na verba deponentia, je le mogoče izraziti „man reist“ z golo besedo: „proficiscitur“. Kakor to ni mogoče, tako tudi ni mogoče prestaviti: „man laßt“ z golim: „smeje se“ brez naznambe subjekta.

Upozorivši rojake na to knjigo\*) pristavljam samo še to, da je g. profesor kjekod stvar pregnal ali prebrusil; ali nečemo navajati posameznih slučajev, ker bi to čitateljev ne zanimalo. („Zanimati“, interessiren, po češki in ruski, poljski pa: zajmovač, a ne „zanimivati“, kakor jo kje kdo zarobi.)

## Spomini na deželni zbor Kranjski.

### Obravnava o novem poslopu za realko.

Dr. Costovega govora konec.

Gospoda moja! privatni človek dela kakor hoče; al mi smo zastopniki dežele! (dobro!) — Mi odstopimo en kos deželnega vrta in zarad tega hočemo, da hranilnica potrdi to, kar je enkrat sklenila, in od katerega sklepa, po mojem mnenji, odstopiti ne more. Mi smo svoj predlog tako stavili, da se temu predlogu nasproti prav nič veljavnega ne more ugovarjati. V gori navedenem hranilničnem dopisu je edino vtemeljeno to, da se je za zidanje namesti 200.000 gld. izdalo 400.000 gl., da je tedaj hranilnica presegla tisto svoto, katero ima na prosto razpolaganje, in da to poslopje mora ostati za rezervfond hranilnice po njenih pravilih. Tedaj pravi hranilnica — kar je tudi vterjeno — „jaz tega poslopja ne morem izročiti deželi ali mestu popolnoma v last s takim pogojem, da bi se reklo: ta hiša je popolnoma prepuščena za realkine namene.“ Tega ne more reči: (dobro!) — al mi tega tudi ne zahtevamo. Mi le pravimo: „brez škode pravicam reservnega zaklada, oziroma upnikov hranilnice, naj se poslopje odstopi“. Mi priznamo to stanje, mi ne zahtevamo, da bi

\*) Srčna hvala!

Vred.

ta izjava bila brezpogojna! Hranilnica naj le izjavi to, da je ona pri volji prepustiti na večne čase toliko prostorov v tem poslopju, kolikor jih potrebuje realka, se ve da s predpravo rezervnega zaklada, oziroma upnikov. Mi tedaj le zahtevamo, kar je samo po sebi razumljivo, kar je mogoče, in kar nobenih utemeljenih ovir nima. Saj je moj gosp. predgovornik rekel: Vsa stvar stoji na tem, ali imamo vzajemno zaupanje, ali ima zaupanje hranilnica do nas in mi do hranilnice. Ona nima pri tem — to morem reči — zaupanja do nas; sicer bi ona dala poslopje in rekla: jaz sem prepričana, da bode deželni zbor o svojem času, kedar pride res da tega, da se Gradiše ne bode samo na eni strani, temveč tudi na drugi strani pred Križankami, kjer so še strašne tesnobe, popolnoma v red spravljalo, prepustil potrebni del vrta za olepšanje mesta. Če bi to bilo, bi bila hranilnica pokazala, da nam popolnoma zaupa. Od nas pa se zahteva, da imamo popolnoma zaupanje, med tem ko hranilnica tako stvar, ki ni v nobeni ozki zvezi z realko, za pogoj stavlja. Kar dalje zadene zaupanje, bilo bi lahko marsikatero besede spregovoriti; al jaz se za zdaj ne spuščam v to, nečem govoriti o tem, ali je res utemeljeno, popolnoma zaupati ali ne. Rečem le to, da ima lahko zaupanje privatni človek do družega privatnega človeka, al tam, kjer gre za deželno premoženje, ne more biti govor o zaupanju, tam se mora varovati interes ali korist dežele. (Dobro!) Korist dežele pa ni to, ali se ohrani ta del vrta ali ne; na tem, da odstopimo kos vrta, je malo ležeče. Ali druga stvar je korist dežele, in sicer to, da poslopje, zidano z izrečenim namenom za realko, se realki ohrani. To je tedaj, kar mi imamo danes dolžnost zahtevati. Naj nam ona odstopi poslopje, potem odstopimo tudi mi brezplačno en del vrta.

Le še eno imam omeniti. Gospod predgovornik je rekel tudi to, da bode dežela vendar veliko koristi imela od tega poslopja itd. Tudi o tem bi se dalo več govoriti, vendar le to omenim: Najemščina za sedanjo realko stane 1800 gld. in od tega plačuje dežela 1200 gl. Pomnite si mojih desedi: če za novo realko tudi ne bomo nejemščine nič plačevali, nas bode realka vendar dvakrat ali trikrat toliko stala, kakor do zdaj plačujemo. (Res je! dobro!). — S tem sem razjasnil vse, kar se je proti govorilo, in priporočujem živo predlog finančnega odseka, ker zadostuje hranilnici na eni strani popolnoma, na drugi strani pa varuje tudi korist dežele. (Živa pohvala.)

(Daljna razprava prihodnjič.)

## Zabavno berilo.

### Moj pès.

Smešnica, spisal J. Aléšovec.

(Dalje.)

V tem vstopi krčmar, si obriše čelo, kakor da bi bil ravnokar kako sila težko delo dovršil, in se vsede k mizi. Zrezek ni bil prav slab, pa tudi ne prav dober; kar mu je v tem obziru manjkalo, je imel v velikosti preveč, ker je skoro na vseh stranéh čez krožnik visel. Komaj pol sem ga mogel spraviti pod streho svojega, dasiravno lačnega života, drugo polovico pa prepustim pèsu, ki je pri mizi jako silno beračil in zdaj mene, zdaj krčmarja po kolenih praskal.

Ta pes je bil rojen za lovski poklic, to je kazala njegova podoba, doli obešena ušesa, dolg rep in dlaka srednje dolgosti. V svojem gibanju kazal je veliko gibčnost, a v tem trenutku je menda vse druge njegove lastnosti zadušila lakota, ker po mojem zrezku je bilo,

kakor da bi pihnil. Kako je bil prišel v sobo, mi ni bilo znano, toda ker mu tudi krčmar pomoli ostali kos zrezka in mu vrže še kos kruha na tla, kar pes naglo v-se spravi, sem si mislil, da mora biti krčmarjev. Meni je bil jako všeč zarad postave in umnega pogleda, toraj ga malo pogladim po glavi, kar prav zadovoljno pripusti.

Po zajutru se vzdignem, da bi šel po svojih opravkih, in krčmar mi naznani, da bo kosilo za me že pripravljeno; naj le pridem, kedar se mi zdi, bom vse dobil, kar se sicer v mestu nikjer ne dobi. Obljubim, da bom prišel ob eni popoldne, in grem, najprvo k nekemu prijatelju očeta, pri kateremu sem imel poprašati po zdravju rodovine itd. Po njem in njegovi gospej ter treh ljubeznjivih hčeri vlijudno sprejet sedim ravno tik gopé v pogovoru, kar se čuje zunaj sobe prask na vrata, gospodičina skoči k njim, jih odpré in v sobo skoči — oni pès, katerega sem v gostilnici spoznal, ter se spusti vohaje po sobi, kakor da bi bil na lovu. Mislé, da je pes tū domač, se ne zmenim dalje za-nj in še le ko mlajša gospodičina zakriči in teče k oknu odprte stranske sobe, se obrne pozornost vsih tje; v istem hipu se odpro tudi vrata naše sobe in kuharica pogleda noter, prašajoča, ali so morda njo klicali. Pes, kateri se je bil menda krika tudi vstrašil, šine memo kuharice iz sobe, a vidi se, da v gobcu nekaj seboj nese. Za njim priteče mlajša gospodičina, kričé:

„Mama, mama, pès mi je vso pomado polizal, in — in“ —

„No, kaj še?“ vpraša oče, ko gospodičina noče dalje govoriti in obrača svoje oči po strani proti meni.

„Emilijin šinjon“, izgovori gospodičina, „in žajfo je pojedel.“

„Dober tek,“ pravi oče, „saj to ni taka nesreča!“

„Ni nesreča? Pomada veljá 1 gold., šinjon 7 gold. in — in“ —

„In tako dalje,“ pravi oče, „bo pa brez šinjona Emilija, saj me tako vsa ta neumnost in ti kópi na ženskih glavah v oči zbadajo.“

„Pa kako da ne odvadite pèsu takega okusa?“ se vtaknem jaz v litanije.

Vsi me debelo pogledajo.

„I, kaj ni ta pes vaš?“ me prašajo.

„Bog varuj, do danes ga še nisem videl.“

Na to se obrazi vsi spremené, hčere tekó druga za drugo v stransko sobo, mati pa ven, najbrže kuharico zmirjat, da je pèsu gori pustila. Iz stranske sobe pa se sliši iz trojih ust zaporedoma:

„Moje bonbone, ki jih imam zoper kašelj, je pozobal. — Pa moje mazilo zoper pičice po obrazu. — Moje Hofmanove kapljice za omedlevice tudi. — Meni polno škatljico homeopatičnih zrn, ki mi jih je včeraj gospod doktor zapisal. — Moja voda za zobé je tudi zginila itd.“

„No, no,“ pravi oče smehljajoč se, „ta pes bo gotovo zdrav, če je vse to snedel, ali pa bo počil.“

Jaz pa porabim ta trenutek in se priporočim ter odidem po družih opravkih. Ob eni popoldne se vrnem h krčmarju, kjer me čaka obilno, čeravno ne predobro kosilo, in povem krčmarju, kake različnosti je njegov pès danes zajutrkoval.

„Moj pès?“ praša krčmar. „Jaz nimam nobenega pèsu, toraj ne more biti.“

„Ta pes, ki je bil zjutraj tu in z nama prvič zajutrkoval!“

„Ali ni vaš?“ vpraša krčmar. „Jaz sem mislil, da je vaš, drugače bi ga bil zapodil, ker pèsov ne morem trpeti pri hiši, izvzemši pèse svojih prijateljev, in še te nerad gledam.“

„I, čigav pa bo?“ poprašujem dalje.

„Vrag vedi to, jaz ga pri nas še nisem videl.“

hujega, bolj nesramnega in bolj nesrečnega „švindeln“, kakor je verski in cerkveni švindel!

Dr. Dittes je govoril prav kakor pogán; njemu je vsaka vera sleparija; Mahomed kakor Kristus sebična goljufa. Po njegovih mislih vera ne gré ne državi ne cerkvi; on zahteva popolnoma svobodo vesti, tedaj tudi svobodo, nobene vere imeti! — No, dr. Dittes — vodja Dunajskega pedagogija — je pač sam živa priča, da tako svobodo že uživajo Pruski in Avstrijski liberalci. Naj dr. Dittes ima pasjo svojo vero, privošimo mu njegovo svobodo vesti — pravi „Reform“ — al katoličani tudi za svojo vest zahtevajo popolno svobodo, prav po tej pravici, kakor dr. Dittes za svojo.

Dr. Pražak kaže, da ni težko zgodovinskih dogodeb narobe sukati, če se iz celotne zveze kosci iztrgajo; tako sučejo in obračajo nasprotniki cerkve svoje trditve. Konkordata (pogodbe cesarja s papežem) ni imela naša vlada pravice samotež razdreti; zato sv. oče res ni mogel drugače, kakor da na vse to je odgovoril z besedo „ne moremo“. Boj začeti zoper cerkev pač ni modro ravno zdaj, ko nam je notranjega miru tako sila potreba. Sploh je zoper ustavo, da državni zbor obravnava stvar, katera spada pod §§. deželnih zborov. Res je res, da je vlada hotela s temi postavami pozornost narodov od družih političnih homatij odvrti, ki jih Avstrija ima na kupe.

Ruczka je iz cerkvenega stališča govoril zoper Štajarskega viteza Carneri-a, ki je državi prilastoval vsegamogočnost tudi v verskih zadevah.

Dalmatinski poslanec Pavlinović je srbski jako tehtno govoril zoper vladno predlogo in iz zgodovine Francoske kazal na žalostne dogodbe, ki so jih doživeli vladarji, ki so katoliško cerkev prepustili žrelu brezverstva.

Mladostenec dr. Razlag — piše „Reform“ — je centralistom naredil veliko veselje s tem, da ni le samo zagovarjal vladno predlogo, temveč se tudi sam spreobrnil v centralista, odbijaje nasproti knezu Czar-toryskemu avtonomijo (samoupravo) deželnih zborov v cerkvenih zadevah.

Ko sta že dva Tirolca: dr. Graf proti, dr. Wildauer za predlogo govorila, je demokrat dr. Kronawetter stavil predlog: naj se na podlagi verskega indiferentizma (nemarnosti za nobeno vero) naredi splošna postava. Ta predlog pa vendar ni obveljal, kakor tudi predlog dr. Smolke ne, naj se obravnava te postave opusti, dokler niso poročila odsekov o še družih predlogah izgotovljena.

Ko je namesti še družih govornikov (Hermana, grofa Barbota itd.), ki so bili proti postavi govoriti vpisani, pa niso na vrsto prišli, baron Giovanelli, namesti privržencev za postavu pa govoril dr. Kopp, sta poprijela besedo minister za nauk in bogočastje dr. Stremayer in pa predsednik ministerstva knez Auersperg. Oba sta preočitno pokazala, kam prav za prav merijo vladne verske predloge in da je oni govornik pravo trdil, rekši, da vprihodnje naj bodo ces. kralj. kaplani, ces. kralj. fajmoštri, ces. kralj. korarji, ces. kralj. škofje. Glavni točki ministra Stremayer-a ste se glasili tako-le: „Nobena vlada, ki se zaveda svojih dolžnosti, ne sme dopustiti, da se vera zlorabi za spletke državi nevarne.“ (Viharno ploskanje od strani ustavovercev.) — Zarad tega pač nove postave ni potreba, vsaj so po sedanjih postavah gospôske že prijele vsacega duhovna, če se je vkrivičil „staatsgefährlicher Umtriebe“; zato tedaj pač ni treba, katoliške cerkve sploh devati v obsedni stan. Sicer pa so liberalci že sami skusili, kakošen gumilastik je beseda „staatsgefährlich“ (državi nevarna), ki se zdaj vleči, zdaj krčiti dá, kakor je načelo vladno. Dalje je mini-

ster rekel: „vlada ne more dopustiti, da bi služabniki Božji postali mandatarji (pooblastenci) državopravne opozicije.“ Proti temu — piše „Reform“ — moramo protestirati v imenu svobode. Duhoven je državlján kakor vsak drug; tedaj imajo duhovni tudi državljanske pravice; oni volijo in smejo voljeni biti, in cesar sam je velike škofo poklical v državni zbor. Kot državljani imajo tedaj duhovni postavno pravico in svobodo, tedaj v vrsti državopravne opozicije stati. Ker duhovni navadno prav iz naroda prihajajo in so ž njim v vsakdanji dotiki, zato posebno zastopajo narodnost in so tedaj tudi poklicani, narodno opozicijo delati. Če pl. Stremayer tega ne pripušča, mora poprej postaviti, katera duhovnom vzame državljansko pravico. Z isto pravico, kakor nasprotniki naši trdijo, „naj duhoven s cerkvijo ima opraviti in se ne meša v politiko“, se more reči uradnikom, naj tudi oni z ničemur drugim kakors kancelijo svojo imajo opraviti in ne se mešajo v politiko, ali profesorjem, naj v šoli ostanejo in ne se vtikujejo v politiko, itd. itd. — Isto tako čudno se je ministerstva predsednik knez Auersperg vedel v svojem govoru. Prav v duhu in maniri Bismarkovi je govoril. Razveselil je stranko svojo s čarobno besedo „ustavo“, rekši, da te besede sedanja vlada ne bode spodmaknila. Al ravno na to „ustavo“ so merile preblage besede presvitlega cesarja, ko je rekel: „naredite mir z mojimi narodi“. Ali je gospod knez pomislil, da volja presvitlega cesarja še ni spolnjena? Ravno tako nesrečen je bil knez, ko je Hohenwartovemu ministerstvu zabavljivo očital, da je iz tuje dežele moža (dr. Schöffle-a) poklical v ministerstvo, in celó pozabil je pri temu na Beusta, stvaritelja dvalizma. Naposled je zagotavljal, da, dokler bode on na čelu vladi, bo krepko branil veljavo ustave in energično se tudi spustil v boj, vsiljeni mu po opoziciji. — No, to je res; o eneržiji sedanjega ministerstva ne manjka se skušinj.

S tem je bila splošna obravnava prve verske predloge končana.

## Spomini na deželni zbor Kranjski.

### Obravnava o novem poslopu za realko.

Potem je govoril vitez Anton Gariboldi in zagovarjal hranilnico. Al kakor je bil grof Thurn slab zagovornik njen, isto tako tudi vitez Gariboldi, kajti tudi on trdi, da ni gotovo, da realka za zmirom ostane v tem poslopu, čeravno je hranilnica ga edino le zidala za ta namen. In prav zato, ker se je hranilnica leta 1873 drugače zasukala, kakor je slovesno sklenila leta 1870, mora deželni zastop „auf seinem Schein beharren“. Kakor zviti advokat suče včasih pravdo, tako je sukal pl. Gariboldi svoj govor s temi-le besedami, a škoda, da ni pazil „na zadnja kola“, kakor naš pregovor pravi. „Hranilnica je pri obravnava zarad hišne šolske oprave — je rekel — mnogokrat namen svoj jasno razodela, da hoče to hišo le za višo realko zidati, — da pa gledé na razmere rezervnega zaklada ni v stanu, to zagotoviti za zmirom. Vsak nepristransk bralec bode na prvi hip razvidel, da drugi stavek govornikov podira to, kar prvi trdi. In to ravno je, zakaj varnosti zahteva deželni zastop, ki bode na tisoče in tisoče svojega denarja imel vtakniti izprva in vtikovati vsako leto marsikaj v to poslopje.

Za vitezom Gariboldi-jem je besedo poprijel dr. Bleiweis tako-le:

Ko je občni zbor hranilnice Kranjske 13. oktobra 1870 res blagodušno sklenil, da hoče deželi in mestu na korist zidati realkino poslopje, sem tudi jaz hvaležen sprejel to novico in rad pritrdil zahvali, katera se

je na tem mestu izrekla hranilnici. Če pa vendar danes bodem odločno glasoval za predlog finančnega odseka, bom storil to zato, ker je to dolžnost vsakega pravega zastopnika naše dežele. Prosim tedaj, naj slavni zbor izve, da s tem hočem pred vsem to konstatirati, da tudi jaz sem bil med onimi, ki so hvaležno sprejeli blago ponudbo hranilnice naše.

Zgodovina novega poslopja je precej obširna od tistihmal, kar je hranilnica prvokrat izrekla, da hoče darovati poslopje realki, do današnjega dne. In v tej zgodovini najdem tri zastavice, katerih si jaz nikakor rešiti ne merem.

Prva zastavica mi je ta, da prvi sklep hranilnice bil je ta, da se zidanju realkega poslopja je namenilo 150.000 do 200.000 gold.; zdaj pa, kakor se za gotovo sliši, bodo ti stroški blizo segli do pol milijona. Gospoda moja! „Wer da baut an' offenen Straßen, muß die Leute reden lassen!“ se glasi znani nemški pregovor. Ko bi bilo hranilnično vodstvo ostalo pri onem sklepu občnega zbora, ne bi bilo zdaj onega tarnanja treba, da so stroški zidanja preveč svedli rezervinega fonda. Ko bi se bili gospodje ravnali po prvem sklepu hranilnice, kar je njih dolžnost bila, ne bi stroški tako ogromno presegle prvotne svote. Ko bi bila hranilnica le polovico tega, kar bode zdaj poslopje veljalo, dovolila za ta namen, bila bi lepo, imenitno poslopje postavila realki, — za realko, rečem; kajti realka ni univerza ali politehnika. V realko pride mladina, 10 ali kakih 15 do 17 let stara; ali je za take učence palače treba, in ne bi poslopje prav izvrstno bilo, ako bi le polovico tega stalo, kar bode zdaj veljalo? Od druge strani pa moram še tudi to reči, da bi bilo po mnenji izvedencev v tem poslopju marsikaj svojemu namenu boljše narejeno, ako bi bilo drugače narejeno. Hranilnica bila bi velika dobrotnica deželi z veliko manjšimi stroški, ako bi bila ostala pri svojem prvem sklepu, kajti zadostovalo bi bilo 200.000 gld. za zidanje primerne poslopja in poleg tega bila bi lahko nakupila vso drugo hišno opravo in učila, katera so bila preračunjena na 16.000 gld. in pozneje znižana na 10.000 gld. Ti stroški pa in še drugi stroški, za katere zdaj še ne vemo, zadenejo deloma deželo, deloma mesto, oba malo premožna. Z 200.000 gld. bila bi hranilnica vse lahko oskrbela in deželi in mestu izročila veliko, čedno in z vsem oskrbljeno realko, vrh tega pa rezervinemu fondu prihranila polovico stroškov. Gledé le na gizdavi „monumentalni Bau“ je izgubila izpred svojih oči blagajnico hranilnično in pa to, da poslopje ima biti le poslopje za — realko. — To vse je mi prva zastavica, za katero uganjke na najdem.

Druga zastavica je ta, da smo mislili celi dve leti, da je namenjeno to poslopje realki na korist deželi in mestu. Na to smo vsi prisegali do 11. februarja leta 1873. Zdaj pa so gospodje hranilnični zasukali to stvar tako, da še za 5 let nimamo gotovosti, da ostane realka v tem poslopju. S tem je skor da preklican prvi sklep hranilničin in zahvalo smo votirali za nekaj, kar še imeli nismo. Za ta čudoviti presúk nikakor najti ne morem razloga, če ni kaj družega skrivnostnega zadej. Povdarja se sicer in to z neko posebno silo, da „reservefond“ mora zavarovan biti interesentom hranilničnim. Vprašam le: ali gospodje v hranilnici niso popred vedeli tega, kako daleč smejo segati, da ne pride ta fond v nobeno zadrego? ali ne čutijo, da si s tem zasúkom sami sebi dajejo nezaupnico?

Zastavica tretja, katere nikakor uganiti ne morem, mi je pa ta, da kar na enkrat so drevesa z nebes padla in da kos vrta moramo odstopiti! — Da realki v šolskem oziru ni vrt na poti, to je tista komisija, v kateri sem tudi jaz bil, sama pripoznala; to je pripo-

znal zastopnik mestni in zastopnik deželni, a tudi zastopnik realke sam je rekel, da vrt ni nobena ovira realki. Mahoma pa se je stvar zasukala na to, da bode to realki na korist in da bode tudi mesto lepšalo. Gospoda moja! kedar tisti čas pride, da nastane potreba, cesto na tem mestu razširjati, ne bode od nas nobenega več na svetu! In kaj hočete lepšati? Ali ni na tem koncu cesta dosti široka? Na unem koncu proti „nemškemu trgu“ (deutscher Platz) bi morebiti utegnili koristno, to je res, biti nekatere bajte odpraviti! Ali kedar bode magistrat do te denarne moči prišel, da bode hiše v Ljubljani podiral zavoljo olepšanja, verjemite mi, da bode se tistokrat pisalo 1973. (Veselost.) Ves ta ugovor je tedaj čisto prazen. — To so mi te tri zastavice, katerih še noben gosp. govornik od une strani danes rešiti ni mogel.

Povdarjalo se je zmirom le „zaupanje“, pa spet le „zaupanje“. Da, da zaupanje! Vsaj ne kažemo nezaupanja, če zahtevamo edino to, kar je občni zbor hranilnice 1870. leta sklenil in da se nam to „schwarz auf weiß“ dá. Ali je to nemogoče, če ni kaj družega zadej? In, gospoda moja, bojim se res, da je kaj družega zadej, in da strah, da ne bi „oslabljeni rezervini fond“ interesentom skrbi delal, je le izmislik. Gosp. grof Thurn nas je tolažil, naj se ne bojimo, da ne bi ostala na večne čase ondi realka, vsaj so napisane na poslopju besede: „K. k. Oberrealschule“. Kako pa, ko bi se kedaj zgodilo, da bi se kedaj nemški ta napis premenil v slovenskega? Kaj pa potlej? (Klici na desni: Tako je!\*) — veselost na levi. Za tem grmom, gospoda moja, menda tičijo tiste ovire, ki nam jih nenadoma zdaj delate, sicer res ne vem, zakaj drug drugemu ne zaupamo?

S tem sklepam govor svoj, in le to še enkrat ponavljam, da dolžnost je vsacega deželnega zastopnika, da z glasovanjem svojim varuje korist dežele. (Živa pohvala na levi.) (Dalje prihodnič.)

## Zabavno berilo.

### Moj pès.

Smešnica, spisal J. Aléšovec.

(Dalje.)

Kake pol ure drdram po cesti, kar šine memo voza oni pes, ki je v mestu pri znancu mojega očeta toliko škode naredil, se obrne pred konjem nazaj, pogleda mene, in potem teče vso pot tik voza ali pa pred konjem. To me napoti do misli, da je ta pes najbrže brez gospoda; morda mu je umrl ali pa ga je na kak drug način zgubil, in ker je bil meni sploh všeč, sem ga sklenil obdržati, ako bi šel domú z menoj in se dal rabiti za kaj.

Pripeljem se do razpotja, kjer se imam zaviti na stransko pot. Tu se pès ustavi in ozira po meni, kakor da bi hotel prašati, kam se ima zaviti. Pokažem mu z bičem, kam se bom zavil z vozom, in on jo mahne s širokimi skoki naprej proti posestvu mojega očeta, ki se je ravno tu pokazalo za smrečjem.

„No,“ si mislim, „neumen ta pes nikakor ni, bistra glava pa se dá česa privaditi, če tudi je po naključji ta glava pasja.“

\*) No! zagovorniki hranilnice so tedaj s klicem „fo išt eš!“ (tako je!) sami potrdili, da rezervini fond ni ovira, da se poslopje za zmirom zagotovi realki; ovira je le — mogoča slovensko-nemška realka! Pri tem klicu nemških gospodov „fo išt eš“ se pač vsakdo nehoté spomniti mora slovenske otroške igralice: „polž, polž, pokaži svoje roge!“

Vred.

pa se pušča beseda neizpremenjena, na pr. pensum, ki pa postane v slovenščini moškega spola, a ne ostane v srednjem po poljski šegi. Meni se vsaj zdi smešno pisati tako: na pr. „nekako neznano individuum se je priklatilo.“

Samostavniki na — eum, — ium spreminjajo um v j ali pa ja, kar se oboje zdi pravilno; na pr. „muzej“, „licej“, „gimnazija“ (starosl.), „stihija“.

Naposled še o pridevnikih zlasti tistih, ki so izvedeni od samostavnikov. V misel vzamemo tukaj samo oblike: alis, osus, arius.

Največ je prvih in kolikor izvirajo od ženskih samostavnikov, katere svetujemo slovenski pisati na -ija, dali bi se po slovenskem pravilu narejati, na pr. po poljski navadi: „komisijski“ (česar se pa človek kmalu naveliča) ali pa: „komisijsk“, „kasacijsk“ itd. Ako vendar, ker ima navada svojo moč, sprejmemo pridevnik naravnost, kakoršen je v latinščini, ter mu nastavimo svoj en, na, no, to nam veleva ozir na polnoglasni slovanski jezik in na pisavo pri vseh drugih Slovanih vdomačeno, da se držimo edino latinskega ali laškega jezika, ter pišemo povsod polnoglasno: -alen,alna, alno, in ne damo zavesti francosčini, ki je latinski a, kjer koli je moči bilo, oslabila v e (caput chef, natus né) niti nemškemu jeziku, ki mu se je, kakor vemo, glas e toliko priljubil.

Pišimo toraj, (kjer se nečemo potruditi za čisto slovensko besedo), tako: „intelektualni“, „konfesionalni“, „konstitucionalni“, „kazualni“, „materijalni“, \*) „nacionalni“, „oficijalni“, „racionalni“, „uzualni“, „virtualni“, itd. in ne: intelektelni, konfesijonelni, oficijelni, racijonelni itd., ker tako pisoč grešimo zoper lepoto latinskega in slovanskega jezika in se pred vsem slovenskim svetom smešimo.

Takisto se slovenskemu jeziku prilega tudi širokoglasni: —ozni, —arni: torej „oficijozni listi“, „sekundarna bolezen;“ ne pa: oficijezni, tercijerni itd. kakor bi napisal on, komur je nemščina popačila sluh.

### Slovansko slovstvo.

\* Sveti Veliki Teden ali Velika Noč ali cerkvena opravila tega sv. časa v latinskem in slovenskem jeziku s pravili za duhovne in pojasnili za ljudstvo. Sestavil Andrej Marušič, učitelj vérstva na c. kr. gimnaziji v Gorici. V Gorici založil in natisnil Edv. Seitz. 1874.

Pod tem naslovom je ravnokar prišla na 26 pôlah v ličnem tisku knjiga na svetlo, katere bode s slovenskimi duhovni vred veselo tudi naše verno slovensko ljudstvo. Vsaj véliki teden obsega dogodbe največje pomembe za ves kristijanski svet. „S pomočjo teh bukev — pravi gosp. pisatelj v predgovoru svojem — Vam bo veliko lažje umeti častitljive in pomenljive molitve pri opravih sv. tedna.“ Kdor pa hoče slediti duhovne — če tudi ž njimi ne poje — potrebuje latinskih besed. Slovenska prestava — po drugi strani — s pravili in pojasnili služi vsem skup v razumenje vsega, kar se poje in opravlja. — S kolikim veseljem je izdelaval prof. Marušič to knjigo, to se očitno kaže v predgovoru; in da je izvrstno dovršil veliko delo, temu priča je že samo ime njegovo. Naj bi si vsaka naša hiša omislila to podučno, lepo knjigo, ki se dobiva menda pri vseh bukvarjih po 1 gold. 50 kr.

\*) Namesto: „materijalen“ pišejo nekateri: „gmo-ten“; ali ta s česke na slovensko zagrado presajena rastika se bode težko kedaj prijela, niti ne bode škoda, če se ne prime, ker nosi na sebi isti beleg tujega izvira, kakor: „gmah“, „gmerati“, „gmina“.

## Spomini na deželni zbor Kranjski.

### Obravnava o novem poslopu za realko.

(Dalje.)

Ko je poslanec pl. Langer v govoru svojem posebno to povdarjal: kako da se tudi pri osnovi Šneperske gozdarske šole ni od kneza Schönburga zahtevalo vknjiženje pravice, da ondi ta šola ostane, ki je vendar mnogo stroškov prizadjala deželnemu zakladu in za katero se je zopet te dni dovolilo 800 gld. za novega učitelja? in je temu ugovoru odgovoril dr. Costa, da Šneperska šola in pa realka nikakor ni vse eno, ker za Šnepersko šolo ne plačujemo knezu Schönburgu ne vinarja ne, kajti to, kar se tje plačuje, so le štipendije za učence in učni pripomočki, undanji sklep o novem učitelju pa zadeva le provizorno službo, — je naposled poročevalec Murnik še zadnji poprijel besedo in rekel:

„Gospodje predgovorniki so to reč na obe strani že natanko razjasnili, zato bi bilo tudi odveč stališče odsekovo razkladati obširno. Al ker niti v poročilu deželnega odbora, niti v poročilu finančnega odseka nekega važnega dopisa vodstva kranjske hranilnice ni, zato bi jaz mislil, da bi bilo dopuščeno iz tega nekoliko navesti in iz dveh drugih, ker potem se bode lahko razvidelo, da ta zadeva, kakor je bila septembra meseca 1869. leta in kakor je postala februarja meseca 1873. leta in kakor stoji zdaj, je res vsa drugačna in se mora zdaj vse drugače razsojevati. (Gosp. Murnik bere potem dopis hranilničnega vodstva od 30. septembra l. 1869, in dopis 11. februarja 1873, ki sta spodej natisnjena, in potem pravi:) „Akoravno je s tem vodstvo hranilnično vže bistveno presukalo sklep leta 1869, vendar se še v tem dopisu ne najde pogoja, da so drevesa v dvornem vrtu previsoka in da je treba zid odmakniti. Al tudi ta stan ni dolgo trajal, ker le malo pozneje je vodstvo hranilnično naznanilo mestnemu magistratu Ljubljanskemu in deželnemu odboru, da se morajo visoka drevesa na dvornem vrtu posekati in hranilnici oddati en kos vrta nasproti novi realki. Če se dopisi hranilnice in obravnave deželnega odbora s hranilnico natanko prevdarjajo, je gotovo tudi razvidno to, da je stanje, kakor je konec leta 1869 bilo in kakor je danes v začetku 1874. leta, vse drugače in da se je jako neugodno spremenilo. Iz teh dopisov je razvidno, da teh pogojev leta 1869. ni bilo in da so bili še le v zadnjem času v hranilnici sklenjeni. Finančni odsek se je tudi na to oziral in misli, da je tirjatvam hranilničnim zadostil, zato ne morem biti tega mnenja, katero je izrekel en gospod predgovornik, da bodo gospodje, kateri zdaj vodijo hranilnico, zaradi tega sklepa razžaljeni, temveč jaz trdim, da bodo ostali pri svojem prvem sklepu in nikakor ne morem tako slabo soditi o voditeljih hranilničnega društva. Prav lahko se na podlagi predloga finančnega pride do tega, da se cela stvar častno reši za hranilnico, deželo in mesto, posebno če se pomisli, da se s tem tudi pripomore, da darilo 1869. leta sklenjeno, ne bode na veljavi zgubilo.“

Naj zdaj bralci naši sami beró pisma hranilnice.

Tako je hranilnica govorila 30. septembra leta 1869:

Dné 4. novembra 1870. leta poteklo bode 50 let, odkar je to hranilnično društvo ustanovljeno po prizadevanju nekaterih domoljubnih in žrtvovoljnih Ljubljanskih mestjanov in odkar se je Ljubljanska hranilnica — druga v Avstrijskem cesarstvu — odprla.

Dospevši v svojem delovanju do konca pol sto-

letja in ker je društvu mogoče zdaj bolj obširno posluževati se §. 20. svojih pravil in iz rezervnega zaklada kaj več storiti za dobrodejne krajne in deželne namene, je društvo po nasvetu vodstva sklenilo v občnem zboru dne 23. dne t. m., to važno dôbo svojega delovanja ne pustiti brez kakega znamenja, temveč slovesno obhajati dan petdesetletnice; al svečanost ta naj ne bode kaka vnana gizdavost, ampak ustanovi naj se stvar, ki **poznejim rodovom ostane spominek** domoljubja ustanovnikov tega zavoda in njegovih dosedanjih udov, in katera **naj bode na večne čase v korist vsi deželi in mestu.**

Sploh je znano, da se že leta in leta misli na zidanje poslopja za gornjo realko in sicer tako, da k temu dežela pripomore z dvema tretjinama, Ljubljanska občina pa z eno tretjino.

Deželi in mestu bilo bi zidanje takega poslopja mogoče le po veli-kih žrtvah, in zaradi tega se je obravnavala ta zadeva zmirom bolj bojazljivo.

Zdaj se pa ta reč ne dá več odlašati, ker je gornja realka v škodo učnega namena neprimerno razdeljena v dveh različnih poslopih in ker razen tega po sedanjem učnem načrtu se odpreti mora še 7. razred, za katerega skoraj da ne bo nobenega prostora.

Kjer je sedaj realka, to je jej že izprva le začasno bivališče veljalo. Da se tedaj to namenu svojemu škodljivo začasno prebivališče vendar enkrat odstrani, je društvo Kranjske hranilnice sklenilo, za učne namene, in sicer v prvi vrsti za ustanovitev popolne realke primerno poslopje zidati iz rezervnega zaklada in ga s pridržkom lastniške pravice prepustiti deželi in mestu v porabo.

Akoravno hranilnično vodstvo še ni odločilo prostora, kje naj se zida realka, je po dosedanjih razgovorih vendar le mogoče, da zidališče pride na mesto Cenkarjeve in pa plesalne hiše v Gradiši.

Ker je pa plesalna hiša (Ballhaus) deželna lastnina, katero odstopiti smé le deželni zbor in da bi se zaradi zidališča vsa zadeva ne zatezala do prihodnjega deželnega zborovanja, se slavni deželni odbor naprosi, naj si še v sedanjem zborovanji pridobi dovolitev od deželnega zbora, plesalno hišo z ozirom na to, da se bode morda podreti morala v razširjanje ceste in zaradi lepšega lica novega poslopja, ako na to mesto pride, prepusti hranilnici za kar najbolj mogoče nizko ceno v tem primerljivi, če se Cenkarjeva hiša za nameravano poslopje bode pripoznala primerna.

*Vodstvo Kranjske hranilnice.*

V Ljubljani 30. septembra leta 1869.

Anton Samassa l/r.,

predsednik društva.

Rihard Janeschitsch l/r.,  
vodja.

*Tako je govorila hranilnica 11. februarija leta 1873:*

Na vprašanje, pod katerimi pogoji je hranilnico volja, za realko sezidano poslopje izročiti deželi, odgovarja podpisano vodstvo sledeče:

Hranilnica je imela s tem zidanjem namen, pomagati že dolgo obstoječi potrebi po primernih prostorih za gornjo realko in deželi in mestni občini Ljubljanski prihraniti zaradi tega nastajajoče znamenite stroške. Hranilnica toraj nikoli ni nameravala, lastnino navedene hiše odstopiti za kako povračilo, toda razmere jej pa tudi ne dopuščajo, kakoršno koli pogodbo narajati zaradi te hiše. Stavbinski stroški presegajo namreč proračunjeni znesek in bodo pobrali skoraj ves re-

servini hranilnični zaklad. Hranilnica je toraj zaradi varnosti svojih deležnikov dolžna, dokler se rezervni zaklad iznova primerno ne okrepča, pridržati si popolnoma lastnino hiše, sploh pa tudi ne more nobene pravomočne pogodbe narediti, po kateri bi se **ali za vso prihodnost ali pa tudi le za kak določen čas poslopje odločilo za kakoršni koli namen**, ker bi po vsaki pogodbi precej padla vrednost poslopja, ki za zdaj še v varstvo služiti mora hranilničnim deležnikom. Če po takem hranilnica tudi konečno v ravnavo tega razmerja odlašati mora na poznejšo dobo, vendar le bode skušala kolikor mogoče, se držati bistveno prvotnih namenov; temu popolnoma zadostno bi pa utegnili med tem časom biti to, da hranilnica po dovršeni stavbi za realko potrebne prostore izroči v porabo. Za porabo teh prostorov hranilnica ne zahteva nikakoršnega povračila; vendar si pa pridržuje pravico, kedar bodo za realko potrebni prostori odločeni, zahtevati morda kako priplačilo za davke in za stroške vzdrževanja tega poslopja. Iz teh navedenih vzrokov si pa hranilnica za zdaj mora izrekoma pridržati zlasti to pravico, da **prekliče dovolitev v porabo realkinih prostorov, kedar se jej bode to dozdevalo**, in zaradi tega se tudi za zdaj ne more spuščati v kako pravomočno pogodbo. Slavni deželni odbor bode brezdvomno vedel ceniti hranilnični položaj in zato vkljub navedenemu pridržku brez vsega pomislika gotovo storil to, da se bode poslopje po dovršeni stavbi svojemu namenu primerno rabiti zamoglo.

*Vodstvo Kranjske hranilnice.*

V Ljubljani 11. februarija leta 1873.

Janeschitsch l/r.

*Tako je govorila hranilnica 20. junija leta 1873:*

Slavni magistrat je naznanil z dopisom 6. t. m., št. 6063, da je mestni zbor v seji dne 27. u. m. sklenil, hranilnica naj se v smislu deželno-odborovega dopisa naprosi, da novo poslopje za realko **pusti vsaj za 5 let zaporedoma** proti temu, da se pogodbi odpovedati more le 4 leta naprej ter izročiti o tem pravomočno izjavo.

Gledé na ta sklep podpisana hranilnica pritrdi temu, da poslopje izroči na 5 let, toda izgovori si triletno dobo za **odpoved** tako, da realka ostane sicer 5 let v hiši, da jej pa **odpovedati** sme že po preteklih prvih dveh letih, hranilnico je tudi volja (toda brez stroškov) napraviti zavezno pismo, katerega načrt naj jej pošlje deželni odbor, ako se z ozirom na občno korist, potem gledé na žrtvovoljnost hranilnice in na korist posebnega namena tega poslopja **v deželnem vrtu posekajo drevesa**, ki zrak in luč zadržujejo šolskim sobam, in ako se **zid vrta nasproti temu poslopi** od hleva hiš. št. 210 proti drevoredu podere in nazaj postavi za kakih 5 ali 6 sežnjev tako, da bode vrtna ograja sè sprednjim licem navedenega hleva stala bolj naravnost.

Konečno se priobčuje mestnemu zastopu in deželnemu odboru sklep hranilnice v zadnji seji, po katerem bode hranilnica na svoje stroške plinove cevi vpeljala tudi v vseh sobah tretjega nadstropja (bizo 400 plamenov) pod tem pogojem, da za to napravo potrebne požiralke iz kavčuka, steklene krogle in vse druge stroške za to bi morala **dežela in mesto poplačati iz svojega.**

*Vodstvo Kranjske hranilnice.*

V Ljubljani 20. junija leta 1873.

Janeschitsch l/r.

*Tako je hranilnica govorila 19. avgusta leta 1873:*

Vsled čestitega dopisa 4. julija t. l., št. 4291, priobčuje podpisano vodstvo, da gledé na sedanji stan stavbe nikakor ni upati, da bode realka do začetka prihodnjega šolskega leta dodelana, da toraj bode realka v sedanjem poslopju ostati morala še prihodnje poletje.

Tudi zahtevane izjave o pogojih zastran porabe novega poslopja vodstvo ne more še dati in se zaradi tega sklicuje na dopis do mestnega magistrata dne 20. junija t. l. št. 1950, in na dopis do deželnega odbora 18. junija t. l. št. 2449. (V teh dopisih sta posék dreves in vmik deželnega vrta prvičkrat stopila na dan.)

Podpisano vodstvo je **pogoj** v teh dopisih omenjeni, da se drevesa v deželnem vrtu posekajo in da se zid tega vrta vmakne, stavilo le zaradi javne koristi ter v korist poslopja samega, ono bode **daljne pogoje uredilo potem**, kakor se bode **navedeni pogoj sprejel ali zavrgel**.

Če toraj deželni odbor misli, da sam nima pravice, se temu pogoju podvreči, treba je že iz tega vzroka čakati na dotični deželno-zborni sklep, predno je mogoče, odločiti daljne pogoje.

*Vodstvo Kranjske hranilnice.*

V Ljubljani 19. avgusta leta 1873.

Janeschitsch l/r., vodja.

*Tako je govorila hranilnica 18. februarja leta 1874:*

Sklicaje se na dopis 26. januarja l. 1874 št. 619 priobčuje podpisano vodstvo, da iz naznanjenga deželno-zbornega sklepa razvideti ne more dopolnitve, ampak le odvrčanje hranilničnih terjatev. Ali je odvrčanje brez-pogojno, ali je dopolnitev vezana na pogoj, kateremu podvreči je hranilnici iz razlagov v njenem dopisu 11. februarja l. 1873 že navedenih popolnoma nemogoče vsaj na več let, je bistveno enako. Stvar se tudi ne spremeni po dostavku v deželno-zbornem sklepu, da od hranilnice zahtevano izrečenje pravicam rezervnega zaklada oziroma upnikom hranilničnim bode brez škode; kajti ne gledé na jako dvomljivo sestavljeni izrek, bilo bi to izrečenje v najugodnejšem primerljivi pomen imelo le po kakošnem razidu hranilničnega društva, med tem ko bi si hranilnica ne mogla pridobiti potrebnih sredstev po tem, da poslopje v zastavo dá, kar se prav lahko primeri, kakor bi v hipu potrebovala denarja v plačilo hranilničnih upnikov. Hranilnica, ki sploh nima najmanjšega vzroka, tako za-se nadležno izrečenje dati, mora pa še obžalovati zlasti to, da jej deželni zastop v tej zadevi ni prišel prav nič naproti, ampak da se je celó pri dotični deželno-zborni obravnavi pokazalo prav neopravičeno nezaupanje, katero se je tudi izrazilo v besedah dotičnega sklepa.

Gledé na te okolščine dozdeva se vodstvu najprimerneje, **odpovedati se vsakateremu pogojevanju z deželnim zastopom** in izreči, **da je pretrgana vsakatera daljna obravnava**.

Nezaupnica, katero je izrekel deželni zastop hranilnici, opravičuje pa, da se tudi ona odtegniti ne more nezaupanju in da se zavaruje proti kakošnim pravnim nesledkom, ki bi jih morda izpeljavati hotel deželni zastop iz tukajšnjega dopisa dné 11. februarja 1873 št. 183. S tem dopisom hranilnica sicer deželnemu zastopu ni pripoznala nikakoršne pravice, ampak zaznačila je le stališče, na katerega se postaviti misli o svojem času pri izročitvi za realko potrebnih prostorov, za kar ji je povod dal ondodni dopis dné 10. januarja l. 1882 št. 6670

Ako bi pa pri vsem tem kdo izreči hotel mnenje, da se je z onim dopisom že **priznala poraba poslopja za gornjo realko**, poslučuje se podpisano hranilnično vodstvo tamkaj izrečno pridržane pravice preklica in s tem preklicuje vse obljube, ki bi jih kdo hotel najti v dotičnem dopisu.

Konečno se še dostavlja, da hranilnica zdaj zaradi gornje realke ob enem v obravnavo stopi z mestnim zastopom Ljubljanskim.

*Vodstvo Kranjske hranilnice.*

V Ljubljani 18. februarja 1874.

J Seunig l/r., predsednik.

R. Janeschitsch, l/r.

Po vseh teh pismih sodi svet sam lahko, ali je deželni zbor kaj krivičnega zahteval s svojim sklepom: naj hranilnica z javnim pismom poprej zagotovi realko v tej hiši, predno dežela na tavžente svojega denarja vtakne v njo.

## Zabavno berilo.

### Moj pès.

Smešnica, spisal J. Aléšovec.

(Dalje.)

Oče gredó po tem k mlatičem, jaz pa na travnik gledat, če je že dovolj namočen, in tako preteče dan. Po večerji grem v svojo sobo, se vsedem k mizi in pišem pisma, narcčena po očetu. Tudi se zamaknem v neke račune in ko sem gotov, je polnočna ura že odbila. Čas je, da grem spat. Spravim se toraj, postavim luč k mizi tik postelje in hočem se vleči, a v tem hipu zagledam pod odejo v svitek zavitega — pèsa, katerega sem iz mesta seboj pripeljal.

„A, a, tako se pa nisva zmenila,“ si mislim, ga primem za vrat in hočem iz postelje vreči. Toda tu naletim na strašno opozicijo. Pès skoči kviško ter jame režati nad menoj in mi kazati dvojno vrsto prav spoštljivih zob; vsa njegova pozitura pa mi je porok, da ne misli nikakor blagovoljno mi prepustiti postelje, marveč se za-njo bojevati z menoj do krvi.

Kaj mi je storiti? V hiši je že vse spalo, moj boj s pèsom bil bi gotovo jako viharen, njegovo rujovenje, če ga preženem s kako palico iz že pogretega ležišča, bi spravilo vse prebivalce kviško in napravilo nepotreben strah, vrh tega mi tudi ni bilo znano, kako daleč bi segala pasja opozicija, in tako po kratkem premišljevanji sklenem, pustiti nocoj pèsa, kjer je bil, sam se vležem ali naslonim v naslanjač s trdnim sklepom, jutro pèsu s palico izgnati opozicijsko trmo iz glave.

Kdor je truden, spi, kjer je, na mehkem ali trdem. Taka se je tudi meni godila, dasiravno naslanjač ni bil dosti mehkejši od navadnega vojaškega ali jetniškega ležišča, toraj skoro trd, kakor klop. Na jutro zgodaj me zbudi hlapec, ki je prišel po moje čevlje.

„Joj, gospod,“ se čudi, „al so pri pisanji zadremali? Žakaj pa tako dolgo pišejo? Vidi jo, to ni prav, naj vsaj gredó spat v posteljo, da si malo počijejo!“

Jaz vstanem, se malo stegnem in pravim:

„V posteljo? Le poglej, Jože, kdo leží v postelji!“

Jože pogleda na posteljo, kjer je pes še kakor svitek ležal, skoči tje in z besedami: „O ti vražja beštja ti, ti boš spala v gospôski postelji!“ zgrabi pèsa za vrat in ga potegne iz postelje, da pade „beštja“ ob tla. A kakor blisk se vzdigne, skoči in se zakadí v hlapca, da ga skoro podere, ter ga zgrabi za rokalo. Jože bolečine zakriči, jaz pa skočim po palico in primažem pèsu kake tri gorke, tako da pusti hlapca in se obrne proti meni; to priliko porabi Jože, se obrne in smukne